

Popiežius

- Benediktas XVI
KREIPIMASIS Į POPIEŽIŠKOSIOS GYVYBĖS AKADEMIJOS NARIUS 2

Bažnyčia Lietuvoje

- Pasaulinė ligonių diena 3
Surengtas seminaras dvasininkams 4
Kauno arkivyskupijos kunigų konferencija 5
Kun. dr. B. Domergue'o konferencija Kauno visuomenei 6
Kauno arkivyskupijos *Caritas* metinė konferencija 7
Seminarai šeimoms 9

Homilijos

- VILTIES ŽMONĖS
IV gavėnios sekmadienis (C) 11
- GAILESTINGAS NUOSPRENDIS
V gavėnios sekmadienis (C) 12

Dokumentai

- Tarptautinė teologijos komisija
VISUOTINĖS ETIKOS PAIEŠKA: NAUJAS POŽIŪRIS Į PRIGIMTINĮ ĮSTATYMĄ
(*Tęsinys*) 13

Bažnyčia pasaulyje

- Popiežius apie prigimtinį įstatymą kaip žmogaus orumo pagrindą 23
Laukiama rengimosi santuokai vademekumo 24

Benediktas XVI

Kreipimasis į Popiežiškosios gyvybės akademijos narius

2010 m. vasario 14 d.

Sutrumpinta

<...> Problematika, susijusi su bioetikos tema, leidžia įsitikinti, koks svarbus *antropologinis klausimas*. Paskutinėje savo enciklikoje *Caritas in veritate* pareiškiau: „Svarbiausias ir lemiamas kultūrinės kovos tarp technikos pretenzijos į absoliutumą ir žmogaus moralinės atsakomybės laukus šiandien yra bioetika, kur visapusiško žmogaus vystymosi galimybei iškilusi radikali grėsmė. Tai ne tik itin kebli ir lemiamą plotmė, kur dramatiškai išnyra pamatinis klausimas, ar žmogus sukūrė pats save, ar jis vis dėlto priklauso nuo Dievo. Moksliniai atradimai šioje srityje ir techninio įsikišimo galimybės šiandien, regis, pažengusios tiek, kad verčia rinktis vieną iš dviejų racionalumo rūšių – transcendencijai atvirą protą arba imanencijoje užsisklendusį protą“ (74). Kylant tokiems klausimams, taip esmingai susijusiems su žmogaus gyvybe, kuri paženklinta amžinos įtampos tarp imanencijos ir transcendencijos, ir labai svarbiems būsimųjų kartų kultūrai, būtina parengti visapusišką pedagoginį planą, leisiantį mums imtis šių problemų remiantis pozityviu, pusiausviru ir konstruktyviu požiūriu, pirmiausia tikėjimo ir proto santykio lygmeniu.

Bioetikos klausimai dažnai į pirmą planą iškelia reikalavimą gerbti asmens kilnumą, pamatinį principą, kurį tikėjimas į nukryžiuotą ir prisikėlusį Jėzų Kristų visada gynė, ypač tada, kai jis būdavo ignoruojamas mažiausių bei pažeidžiamiausių asmenų atžvilgiu: Dievas nepakartojamai ir stipriai myli kiekvieną žmogų. Bioetikai, lygiai kaip kiekvienai disciplinai, reikia priminimo, gebančio laiduoti, kad etiniai klausimai, neišvengiamai galintys sukelti interpretacinių konfliktų, bus aiškinami nuosekliai. Tokioje erdvėje siūlosi pareiga priminti prigimtinių moralinių įstatymą. Juk žmogaus kilnumo kaip neatimamos teisės pripažinimas pirmiausia ir remiasi tuo įstatymu, parašytu ne žmogaus ranka, bet Dievo Kūrėjo įdėtu į žmogaus širdį. Kiekviena teisinė santvarka pašaukta pripažinti šią teisę kaip nepažeistą, o kiekvienas asmuo – ją gerbti ir skatinti (plg. Katalikų Bažnyčios katekizmas, 1954–1960). Turint prieš akis tiesiogiai į gyvybės sritį besikišančio mokslo užkariavimus, be žmogaus kilnumo steigiamojo prado būtų sunku surasti asmens teisių šaltinį ir neįmanoma pasiekti etinio sprendimo. Todėl būtina tvirtai pakartoti, kad žmogaus kilnumo supratimas nesusijęs su išoriniais elementais, kaip antai mokslo pažanga, laipsnišku žmogaus gyvybės formavi-

musi ar lengvu pietizmu kraštutinių situacijų akivaizdoje. Šaukiantis pagarbos asmens kilnumui, esmingai svarbu, kad ji būtų pilnutinė, visiška ir be apribojimų, išskyrus tuos, kurie išplaukia iš suvokimo visada esant žmogaus gyvybės akivaizdoje. Tiesa, žmogaus gyvenimas nestovi vietoje, mokslo bei bioetikos tyrinėjimo horizontas yra atviras, tačiau būtina iš naujo pakartoti, kad susijusiose su žmogumi srityse mokslininkai niekada neturi manyti, kad jų rankose vien bedvasė materija, kuria galima manipuliuoti. Juk nuo pirmosios akimirkos žmogaus gyvybė apibūdinama kaip *žmogiškoji gyvybė* ir dėl to – visur ir nieko nepaisant – turinti kilnumą (plg. Tikėjimo mokymo kongregacija. Instrukcija *Dignitas personae* tam tikrais bioetinėmis klausimais, 5). Priešingu atveju mums visada grės pavojus būti instrumentiškai naudojamiems mokslo ir dėl to neišvengiamai lengvai pasiduoti savivalei, diskriminacijai ir stipriausiems ekonominiams interesams.

Bioetikos ir prigimtinio moralinio įstatymo sujungimas leidžia geriausiai patvirtinti būtiną ir neišvengiamą reikalavimą gerbti kilnumą, žmogaus gyvybei esmingai priklausantį nuo pirmosios prasidėjimo akimirkos iki natūralios pabaigos. Tačiau šiuolaikiniame kontekste, kur deramas priminimas apie asmeniui kilnumą laiduojančias teises vis primygtinai išnyra, galima pastebėti, kad tokios teisės natūraliai besivystančiai žmogaus gyvybei ne visada pripažįstamos jos trapiiausiuose tarpsniuose. Toks prieštaravimas aiškiai parodo pareigą įvairiose visuomenės ir kultūros srityse laiduoti, kad žmogaus gyvybė būtų laikoma nepanaikinamu teisių subjektu ir niekada kaip objektas nebūtų palenkta stipriausiojo valiai. Istorija mums paliudijo, kokia pavojinga ir pražūtinga gali būti valstybė, kuri leidžia įstatymus asmenį ir visuomenę liečiančiais klausimais, pretenduodama būti etikos versme ir pradū. Neturint visuotinių principų, leidžiančių surasti bendrąjį vardiklį, galiojantį visai žmonijai, reliatyvistinio nukrypimo leidžiant įstatymus pavojus kaip niekada didelis (plg. Katalikų Bažnyčios katekizmas, 1959). Prigimtinis moralinis įstatymas, galingas visuotinumui, leidžia nuo tokios grėsmės apsaugoti ir pirmiausia teikia įstatymų leidėjui autentiškos pagarbos ir asmeniui, ir visai sukurtajam tvarkai garantą. Jis yra katalizuojantis sutarimo tarp įvairioms kultūroms bei religijoms priklausančių žmonių šaltinis, įgalinantis juos pranokti savo skirtumus, nes patvirtina egzistuojant tvarką, į kurios prigimtį Kūrėjas yra išpaudęs žymę ir kuri pripažįstama kaip instancija tikrai racionaliam etiniam sprendimui dėl siektino gėrio ir vengtino blogio priimti. Prigimtinis moralinis įstatymas „priklauso didžiajam žmogaus išminties paveldui. Apreiškimas savo šviesa prisidėjo prie jo tolesnio išgryninimo ir plėtojimo“ (plg. Jonas Paulius II. Kreipimasis į Tikėjimo mokymo kongregacijos visuotinį susirinkimą 2004 m. vasario 6 d.).

Pagalba Haičiui

Lietuvos Caritas, prisidėdamas prie Caritas Internationalis pagalbos nukentėjusiems Haiityje programos, atidarė specialią banko sąskaitą lėšoms rinkti. Šios dienos duomenimis, sąskaitoje jau yra surinkta beveik 50 tūkst. litų aukų. Pasak Lietuvos Caritas atstovės ryšiams su visuomene Laimos Petraitytės, „žmonės į sąskaitą perveda nedideles sumas – dažniausiai po 10–50 litų. Tačiau yra ir tokių, kurie nukentėjusiems nuo žemės drebėjimo Haiityje aukoja po kelis šimtus litų. Vis dėlto daugiausiai lėšų surenkama šv. Mišių metu. Didžiausią sumą – 6000 Lt kol kas pervedė Vilniaus Šv. Jono Bosko parapija“. Lėšas į Lietuvos Caritas nurodytą sąskaitą galima pervesti iki š. m. kovo 22 d. Per pirmąjį mėnesį nuo sausio 12 dieną įvykusio žemės drebėjimo Haiityje Lietuvos gyventojai nukentėjusiems nuo stichinės nelaimės iš viso paaukavo 640 tūkst. litų. Šių aukų rinkimą iki šiol vykdo trys Lietuvos organizacijos: visuomeninė organizacija (VO) „Gelbėkit vaikus“, surinkusi 508 tūkst. litų, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus draugija, surinkusi 82 tūkst. litų, ir Lietuvos Caritas, surinkęs per 50 tūkst. litų. Visų trijų organizacijų renkama finansinė parama mūsų šalyje yra dalis pasauliniu mastu renkamos paramos ir bus perduodama tarptautinėms motininėms organizacijoms, tiesiogiai teikiančioms pagalbą Haičio žmonėms. -Ici-

Sielovados komandos posėdis

Vasario 10 d. Kauno kurijoje vyko išplėstinis Kauno arkivyskupijos sielovados komandos posėdis. Jame dalyvavo arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, vyskupas augziliaras Jonas Ivanauskas, arkivyskupijos Katechetikos, Šeimos, Jaunimo, Evangelizacijos centrų, Caritas vadovai bei atstovai, Kauno akademinės sielovados kapelionai ir referantai, dirbantys miesto aukštosiose mokyklose. Buvo pristatytos arkivyskupijos institucijų 2009 metų veiklos bei finansinės ataskaitos, taip pat 2010 m. veiklos kryptys. Ganytojai dėkojo už

Pasaulinė ligonių diena

Vilniuje

Vasario 10-ąją, minint Pasaulinę ligonių dieną, kardinolas Audrys Juozas Bačkis lankėsi Vilniaus universitetinėje Santariškių ligoninėje. Kardinolas drauge su kunigais aukojo šv. Mišias, kuriose dalyvavo ligoniai ir juos gydantis bei slaugantis personalas, giedojo Vilniaus arkikatedros jaunimo choras. Homilijos metu Vilniaus ganytojas sakė, kad liga keičia žmogaus santykį su savimi pačiu, su artimaisiais ir su Dievu. Ligos akivaizdoje žmogus priverstas palikti skubėjimą, rūpesčius, darbus, planus ir amžinybės šviesoje pažvelgti į save ir į artimuosius, o svarbiausia – atsigręžti į Dievą, kurio akivaizdoje žmogaus gyvenimas įgauna dieviškosios vilties perspektyvą. Po šv. Mišių kardinolas lankė sunkius ligonius, drąsino ir stiprino juos savo žodžiu, guodė jų artimuosius.

Vasario 11 d. VU Onkologijos instituto Gailestingumo Motinos koplyčioje buvo švenčiamos iškilmingos šv. Mišios, teikiamas Ligonų patepimo sakramentas. Eucharistijos šventimui vadovavo apaštališkasis nuncijus arkivyskupas Luigis Bonazzis, kartu meldėsi Vilniaus ortodoksų dvasininkas Konstantinas Lazukinas. Homilijoje nuncijus kalbėjo apie skausmą ir kančią kiekvieno mūsų gyvenime. Mišių dalyviams jis priminė Jėzaus žodžius, jog „ne sveikiesiems reikia gydytojo, bet ligoniams“. „Jėzus nevengė kančios. Jis priėmė skausmą. Ir būtent šis žinojimas mus turi sustiprinti kančioje ir skausme. Skausmą Jėzus pavertė mūsų išgelbėjimo įrankiu“, – kalbėjo apaštališkasis nuncijus. Po sustiprinančių ir viltį teikiančių žodžių arkivyskupas kartu su kapelionu Sigitu Grigu suteikė Ligonų patepimo sakramentą 51 Institute besigydančiam pacientui.

Po šv. Mišių visi turėjo puikią progą pasiklausti grupės „El fuego“ koncerto. Dainininkų atliekamos dainos praskaidrino žemišką nuotaiką ir suteikė džiugių akimirų pacientams ir instituto darbuotojams. Jau tradicine tapusi ligonių diena VU Onkologijos institute ne tik sutelkia visus bendrai maldai, bet ir teikia jėgų be baimės ir nerimo žvelgti į kasdienybę bei ateitį pasitikti su vilties ugnimi.

Kaune

Kaip ir kasmet, Pasaulinė ligonių diena buvo paminėta Kauno medicinos universiteto klinikose. Šia proga Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius aplankė Onkologijos skyriuje gydomus pacientus. Arkivyskupas laimino sergančiuosius, kalbėjo apie kančios prasmę ir kvietė juos melstis, atsiduoti Marijos globai ir neprarasti vilties.

Vėliau arkiv. S. Tamkevičius vadovavo šv. Mišių liturgijai Šv. Luko koplyčioje. Jų metu buvo meldžiamasi už visus Kauno klinikose gydomus pacientus bei jais besirūpinančius medikus ir slaugytojus. Šv. Mišias koncelebravo KMUK dirbantys kapelionai – kun. Artūras Kazlauskas, kun. Vincas Kudirka, kun. Darius Varnelis ir kun. Kęstutis Genys. Šv. Mišių liturgiją savo giedojimu tradiciškai papuošė KMUK moterų vokalinis ansamblis „Kolegės“, vadovaujamas Antano Kelmelio. Melstis už ligonius ir medikus gausiai susibūrė KMUK bendruomenė – gydytojai, slaugytojos ir pacientai.

Per homiliją arkivyskupas priminė, jog šių metų Ligonų diena pasaulyje minima jau aštuonioliktą kartą, o šią dieną įsteigė ir už ligonius bei tuos, kurie jais rūpinasi, melstis skatino popiežius Jonas Paulius II. Arkivyskupas pasidalijo keliomis popiežiaus Benedikto XVI šių metų laiško, parašyto Pasaulinės ligonių dienos proga, mintimis. Ganytojas kalbėjo, kad be Kristaus

kančios ir jo kryžiaus supratimo ligonį mažai kuo galima paguosti, mažai ką pasakyti, mažai suteikti vilties. Į kančios klausimą atsakymą duoda tik Kristus, jo kančia ir mirtis ant kryžiaus. Jei žmogus vienys savo kančią su Kristaus kančia, tik tada ji atneš gėrį ir jam pačiam, ir jo šeimai, ir gal dar didesniai žmonių būriui. Cituojant šiųmetinį popiežiaus laišką, pabrėžta, kad žmogų gydo ne kančios vengimas ar bėgimas nuo jos, bet gebėjimas kančią priimti ir per ją bręsti: per ligą ar kančią žmogų kalbina Dievas. Arkivyskupas priminė, kad per kančią žmogus darosi jautresnis, geriau supranta kitą.

Kauno medicinos universiteto ateitininkų medikų korporacijos „Gaja“ nariai ir akademinės sielovados darbuotojai jau penktą kartą kvietė būsimums medikus studentus aplankyti ligonius, pabūti su jais, nuoširdžiai pasikalbėti ir padovanoti jiems simbolinę dovanelę – išlankstyta gervę su užrašu „Kad ir ką galvoji apie save, Dievo akyse tavo vertė aukščiausia“. Į šį kvietimą kasmet atsiliepia vis daugiau studentų, besidžiaugiančių, kad jiems suteikiama proga pažvelgti į pacientą–ligonį kitaip nei studijų metu.

Šiais metais buvo lankomi Kauno Raudonojo Kryžiaus klinikinės ligoninės pacientai. Vasario 11 d. nuo pietų iki vėlyvo vakaro studentai aplankė 140 ligonių, kurie buvo maloniai nustebinti ir dėkojo studentams už kilnią ir gražią iniciatyvą. Klinikos koplyčioje buvo švenčiamos šv. Mišios už visus besigydančiuosius ir ligoninės personalą. Liturgijai vadovavo Kauno Raudonojo Kryžiaus klinikinės ligoninės kapelionas kun. Renaldas Šumbras-kis, giedojo korporacijos „Gaja“ nariai.

Kaišiadoryse

Vasario 11 d. Kaišiadorių katedroje ir kitose vyskupijos bažnyčiose, atsiliepiant į visuotinės Bažnyčios raginimą, melstasi už ligonius. Šia proga Kaišiadorių vyskupas J. Matulaitis lankė ligonius ir šventė šv. Mišias Kaišiadorių ligoninėje, po to aplankė Slaugos skyriuje gulinčius ligonius. Vyskupas taip pat aukojo šv. Mišias Kruonio senelių globos namų koplyčioje bei pabendravo su globotiniais. Daugumoje Kaišiadorių vyskupijos teritorijoje esančių ligoninių yra įrengtos laikinos (ar pastovios) koplytėlės, kur kartą per savaitę švenčiamos Mišios, teikiamas Ligoninių patepimo sakramentas ligoniams. 2009 m. nauja koplytėlė (oratorija) atvėrė duris Širvintų ligoninėje, kurią aptarnauja Širvintų parapijos kunigai.

-Vn, sz, sam, ež, Kš-

Surengtas seminaras dvasininkams

Vasario 3–5 d. Popiežiškojo Grigaliaus universiteto dėstytojas kun. dr. Vidas Balčius Šv. Juozapo kunigų seminarijoje susirinkusiems Vilniaus arkivyskupijos ganytojams ir dvasininkams vedė seminarą „Gyventi krikščioniškai šiandien. Krikščioniško moralinio gyvenimo pagrindai“. Didžiausią dėmesį skirdamas centrinei sąžinės vietai, prelegentas aptarė moralinės sąžinės fenomeną, autonomiją, gilinosi į tikėjimo ir susitikusiojo Kristų moralinės sąžinės santykį, pristatė asmens moralumo ir moraliai gero veiksmo analogiją bei moralinio gerumo ir moralinio teisingumo perskyrą.

Seminaro pradžioje kun. V. Balčius pagrindė, kodėl pasirinko kalbėti apie centrinę asmens moralinės sąžinės vietą. Anot jo, Vatikano II Susirinkimas, kalbėdamas apie moralės teologiją, sąžinę pristatė kaip vidinį žmogaus įstatymą, susitikimo su Dievu Kristuje vietą, išgyventą tikinčiųjų bendruomenėje. Todėl sąžinė kviečia kiekvienoje situacijoje apsispręsti nesavanaudiškai, ieškant gėrio

darbą, po institucijų vadovų ataskaitų pasitarta, kokiose srityse reikėtų stiprinti veiklą geriau atsiliepiant į bendrus sielovados poreikius arkivyskupijoje. Arkivyskupijos *Caritas* vadovas kun. Virginijus Birjotas trumpai pristatė *Caritas* svarbiausias veiklos sritis (ES paramos dalijimą, bendradarbiavimo stiprinimą, *Caritas* paramos kasą parapijose ir kt.). Jaunimo centro vadovė Vaida Spangeličiūtė pasidžiaugė suburta arkivyskupijos Jaunimo pastoracijos taryba, atnaujinta komanda, atliktu patalpų remontu, nauja interneto svetaine, rengiamais seminarais, rekolekcijomis ir šventėmis. Jaunimo centras yra numatęs 2010–2013 metų veiklą pagal temas: 2010 metais – pažinti save ir siekti Dievo pažinimo; 2011 metais – atrasti savo pašaukimą ir trokšti vykdyti Dievo valią; 2012 metais – evangelizacija; 2013 metais – kaip galiu iki galo būti dėl kito ir dėl Dievo, kitų vedimas.

Arkivyskupijos Šeimoms centro vadovė Jūratė Lenkuvienė papasakojo apie darbą su sužadėtiniais pagal atnaujintą Sužadėtinų rengimo Santuokos sakramentui programą, pastangas parengti savanorius dirbti dekanatuose. Trumpai apibūdino kitas vykdomas programas: krizinio nėštumo, „Pažink save“, šeimų pastoracijos bei išsaugojimo, individualaus psichologinio konsultavimo ir pan. Katechetikos centro vadovas Artūras Lukaševičius supažindino su tikybos mokymo situacija ir aptarė papilinę katechezę. Konstatuota, jog tikybos pamokas mokyklose vidutiniškai lanko apie 50 proc. moksleivių. Kuriama programa „Misionieriška vaikystė“, skirta vaikams, kurie jau priėmę pirmąją Komuniją, o vėliau ketina rengtis Sutvirtinimo sakramentui. Pasak Manto Kuraičio, Jono Pauliaus II piligrimų centro vadovo, piligrimystės mintis skleidžiama kartu su KAJC komanda lankantis mokyklose, dekanatuose, rengiamos rekolekcijos vaikams (Baltriškėse), toliau bus organizuojama piligrimystė į Šiluvą ir kitas šventoves.

Pasak Evangelizacijos centro vadovo Jeronimo Serebrinsko, jau baigtas

įgyvendinti institucijos penkmečio planas, dabar ieškoma naujų Evangelijos skelbėjų bei evangelizacijos būdų, tęsiami *Alfa* kursai, vidinio išgydymo pamaldos, *Gyvojo vandens* seminarai, rekolekcijos kunigams. Akademinės sielovados bendradarbiai papasakojo apie savo surengtas akcijas, susitikimus su baigiamųjų klasių moksleiviais, *Kairos* rekolekcijas. Ganytojai padaršino ieškoti būdų aukštosiose mokyklose įsteigti pastoracines tarybas, palaikyti ryšius su katedromis, su studentais – parapijose ir jų bendrabučiuose.

-kait-

Paminėtos metinės

Vasario 9 d. Tverų bažnyčioje paminėtos garbaus kunigo Jono Paliūko MIC mirties 20-osios metinės. Šv. Mišių aukai vadovavo Gargždų klebonas dekanas kan. Jonas Paulauskas, kartu meldėsi kun. Stanislovas Anužis, kun. Antanas Prysmanas, kun. Mindaugas Šlaustas, kun. Kęstutis Vainorius, kun. Gediminas Jazbutis, kun. Darius Povilaitis ir kun. Saulius Stumbra. Šv. Mišių įžangoje kan. Jonas Paulauskas džiaugėsi šiuo minėjimu, priminė, jog ypač Kunigų metus minint svarbu melstis už mirusius ir dar svarbiau už esamus bei būsimus kunigus. Pamokslą sakė kunigas Saulius Stumbra. Pamokslininkas garbųjį kunigą vadino liudytoju ir kelrodžiu. „Mes visi esame liudytojai, norime ar nenorime. Esame geri arba blogi liudytojai. Geras liudytojas sako tiesą, taip darydamas jis tampa kelrodžiu, kuris rodo teisingą gyvenimo kryptį. Reikia tik įsivaizduoti, kiek naktų kun. Jonas praleido sulinkęs prie spausdinimo mašinėlės, redaguodamas Žemaičių Kalvarijos kalnus, Graudžius verksmus, Marijos valandas. Kiek prakaito ir meilės sudėjo į giesmes, kurias gieda ir giedos visa Lietuva.“ Po šv. Mišių aukos procesija pasuko prie kunigo J. Paliūko MIC kapo. Kunigas gyvas tveriškių atmintyje. Žodį taręs jo bičiulis Petras Praeras dar kartą liudijo kunigo meilę žmonėms, gamtai, menui, dainai, giesmei, didžiulį pasitikėjimą Dievo valia.

-kss-

dėl paties gėrio ir prisimenant kito asmens buvimą, tokiu būdu pereinant į tarpasmeninį susitikimą – erdvę, kuriame gimsta moralumas.

Antrąją seminaro dieną paskaitininkas kvietė mąstyti, kas vyksta sąžinėje susitikus su Jėzumi Kristumi bei koks tikėjimo ir moralumo santykis. Kun. V. Balčius pabrėžė, kad krikščionio egzistencija yra ne vien autentiškas jo kaip žmogaus buvimas, bet kartu tai neišdildomai pažymėta ir susitikimo su Jėzumi Kristumi perkeista egzistencija, tikėjimo dėka naujai atpažįstant Dievą ir suvokiant save kaip tikintįjį, kuris bus tiek pat nuoširdus tikėjimo gyvenime, kiek yra nuoširdus autentiško gėrio ir tiesos paieškoje. Taigi susitikęs su Kristumi žmogus savo prasmės patirtis ir asmeninę istoriją turi interpretuoti Išganymo įvykio šviesoje, esant neatsiejamai vienybei tarp tikinčiojo moralės ir gyvenimo; tikinčiajam į Jėzų Kristų išorinis įstatymas yra nebereikalingas, nes pats Jėzaus asmuo, susitikimas su kuriuo yra tapęs sąžinės įvykiu, yra normatyvas ir įpareigoja asmens sąžinę iš vidaus. Todėl kiekvienas krikščionio etinis sprendimas ir pasirenkamasis santykis yra daromi tik santykio su Jėzumi Kristumi viduje bei jo dėka.

Paskutinę dieną kun. V. Balčius gilinosi į pagrindinio pasirinkimo temą. Šis pasirinkimas susijęs su giliausiu asmeninio sprendimo ir veikimo lygmeniu, nurodantis patį veikiantį asmenį, jo gyvenimo vieningumą ir tęstinumą ir yra atpažįstamas iš konkrečių veiksmų, kurie pagrindinį pasirinkimą patvirtina arba jam prieštarauja ir jį silpnina. Prelegentas kunigus kvietė, ypač klausant išpažinčių ir dvasiškai vadovaujant, atminti, kad svarbiausia asmeninė atsakomybė negali būti suvokiama kaip atsakomybė už vieną izoliuotą veiksmą; autentiška atsakomybė yra už pagrindinį pasirinkimą, tačiau ji turi būti atpažįstama iš nuolatinio rūpesčio ir atsakomybės už kiekvieną konkretų veiksmą. Tikinčiojo pagrindinis pasirinkimas yra Jėzuje Kristuje būti apsisprendusiam už Dievą ir gyvenimą su Dievu.

Konferencijoje pranešta apie įvairių vienuolinių bendruomenių pradėtą leisti maldos ir Šventojo Rašto skaitinių su komentarais rinkinėlį *Magnificat*. Kunigai kviečiami jį rekomenduoti gilesnės maldos pasiilgusiems pasauliečiams. Norintieji savo parapijose platinti šį leidinį raginami kreiptis į Tiberiados brolius.

-Vn, ksb-

Kauno arkivyskupijos kunigų konferencija

Vasario 3 d. Kauno kurijoje vyko arkivyskupijos kunigų nuolatinio ugdymo konferencija. Jos svečias šįkart buvo kun. dr. Benoît Domergue'as iš Prancūzijos, Lietuvos egzorcistų asociacijos kvietimu viešėjęs mūsų šalyje. Bordo vyskupijos dvasininkas, kultūrologas, tyrinėjantis šiuolaikinės kultūros antikristines apraiškas, knygos „Jaunimo kultūra ir ezoterika“ autorius susitiko su arkivyskupijos vyskupais ir gausiai konferencijoje dalyvavusiais kunigais.

Pristatytas viešnagėje Lietuvoje jį lydinto kun. dr. Arnoldo Valkausko, kun. dr. Benoît Domergue'as pasidalijo su kunigais savo kelių dešimtmečių jaunimo kultūros tyrinėjimų išvalgomis ir bendravimo su jaunais žmonėmis patirtimi, trumpai pademonstravo savo paties aplankyto šiuolaikinių koncertų, šimtatūkstantines minias sutraukiančių ezoterinių renginių vaizdo ir garso įrašus. Svečias sakė, jog suaugusieji – tėvai, mokytojai, kunigai – deramai nepažįsta šiandieninės kultūros neretai ezoterinių, satanistinių apraiškų, o pats jaunimas nesupranta, kaip baisiai juo manipuluojama. Be kita ko, buvo pabrėžta, jog ši kultūra nuo mūsų, suaugusiųjų, jaunystės laikų nepaprastai

„pasisūmėjo“ savo daromu neigiamu psichologiniu bei dvasiniu poveikiu jauniems žmonėms, įkalinamiems per filmus, muziką, kompiuterinius žaidimus, narkotikus (svečias sakė, jog interneto nereikia demonizuoti – bėda ta, kad jauni žmonės stokoja įgūdžių ir taisyklių, idant nebūtų pragaištingai įtraukiami į jo erdves). Pasak svečio, nieko naujo, kad šiandienė visuomenė išgyvena krizę, nūdienos jauni žmonės atitrūkę nuo savo tėvų, šeimose veši susvetimėjimas, tačiau nauja yra tai, jog šiandien viskas pasidarė labai lengvai prieinama. Ir jeigu atsaką į savo teisėtus klausimus bei troškimus jaunuoliai randa tik netinkamoje jiems terpėje – padariniai gali būti labai skaudūs. Todėl dabarties jaunimo polinkį į savižudybes svečias susiejo su jaunų žmonių nesupratimu, kodėl jiems iš tikrųjų yra taip blogai.

Kalbėdamas apie jaunus žmones, klaidžiojančius ties ezoterinių potyrių, įvairių priklausomybių riba, kun. dr. B. Domergue'as sakė sutikęs tik tokius, kurie iš tiesų yra geri – tarsi ėriukai vilkų kailyje, ir liudijo tikrai matęs stebuklą. Pasak svečio, jaunuoliai iš tiesų ieško Dievo, tik šiuolaikinė antikristinė kultūra, neretai naudojanti religinius simbolius, negali jiems duoti tikrojo atsakymo. Svečias priminė būtiną „švelniąją“ Emauso pedagogiką – idant jaunuoliai būtų sutikti jų kelyje, išklaudyti, idant ir jie išgirstų žmogaus išgelbėjimo, atpirkimo, Jėzaus Kristaus prisikėlimo žinią, kuriai juos supanti šiandieninė vaizdų ir garsų kultūra yra visiškai priešiška ir nebyli. Konferencijos pabaigoje kun. dr. B. Domergue'as atsakė į kunigų klausimus.

-kait-

Kun. dr. B. Domergue'o konferencija Kauno visuomenei

Šiuolaikinės jaunimo subkultūros tyrinėtojas kunigas dr. Benoît Domergue'as (Bordo vyskupija, Prancūzija), visą savaitę pagal įtemptą tvarkaraštį lankėsis įvairiose Lietuvos vietose ir susitikęs su gausiomis auditorijomis, vasario 5 d. pavakare VDU Didžiojoje salėje vedė konferenciją Kauno miesto visuomenei. Didžiulė salė sunkiai sutalpino netgi stovinčius klausytojus: marga savo amžiumi minia, kurioje vis dėlto vyravo jauni žmonės, sėdimas vietas užpildė iki renginio likus dar pusvalandžiui. „Esu sukřestas, kaip gausiai susirinkote“, – sakė t. B. Domergue'as, susigrūdusius salės praėjimuose jaunuolius pakviesdamas susėsti tiesiog scenoje.

Pristatydamas svečią kun. dr. Arnoldas Valkauskas atkreipė dėmesį, jog t. B. Domergue'as nėra nei demonologas, nei egzorcistas, o veikia kultūrologas, o jo konferencijų tikslas – parodyti, kaip akivaizdžiai šiuolaikinėje kultūroje manipuluojama žmogumi. Pasak t. B. Domergue'o, vis labiau globalizuotoje visuomenėje, kur globalizuota viskas – prekyba, finansai, kultūra, jaunimo pomėgiai visur yra iš esmės tie patys ir tais pačiais būdais jais manipuluojama per filmus, trinančius ribas tarp tikrovės ir virtualybės, žiaurius kompiuterinius žaidimus (suaugusieji neretai žino tik oficialiąją jų versiją, o tikrąją nevaržomai naudojasi jų vaikai, patys tampantys erotinių, smurto scenų veikėjais), kai kurių rūšių roko, metalo muziką, koncertus – šokiruojančios trumpos šios subkultūros iliustracijos čia pat buvo pademonstruotos vaizdo priemonėmis. Prelegentas plačiau kalbėjo apie metalistų koncertus (juose pats yra lankęsis), kur jaunas žmogus tiesiog apdorojamas vaizdo ir garso efektais, aukštais decibelais, minios apsuptimi ir kolektyviniu transu, narkotikais, smurtiniais tekstais.

Tačiau ne paaugliai, ne maištaujantis jaunimas, bet šiuolaikinio pasaulio (jau mokykloje) jam diegiama lenktyniavimo, neatsilikimo nuo kitų dvasia ir

Pristatyta kompaktinė plokštelė

Vasario 6 d. Klaipėdos etnokultūros centre miesto bendruomenei Klaipėdos Marijos Taikos Karalienės grigališkojo choralo studija „SCHOLA CANTORUM DE REGINA PACIS“ (vadovas Vidmantas Budreckis) pristatė kantičinių giesmių kompaktinę plokštelę „Dūšia mano, garbink Dievą“. Renginio vedėjas, kunigas ir muzikologas Saulius Stumbra, gausiai susirinkusiems klausytojams kalbėjo apie tautinę savastį, kurią sudaro kalba, giesmė, kultūra, ir kad tai turi būti saugoma, kad neištiktų kaimyninių Europos šalių likimas, kai prarandamas tautinis identitetas. Anot kunigo, ši šventė gali būti atsakas niviavimo, pliuralizmo kultūrai.

Liaudies giesmė, anot kunigo, „tai tautos sielos išraiška. Tai žmogaus santykio su Dievu, Jo kulto, garbinimo išraiška, liaudiškojo pamaldumo folklorinė raiška. Šios giesmės yra tarytum poetinis Šventojo Rašto perpasakojimas“. Klausydamiesi kompaktinės plokštelės keliaujame liturginiais metais. Muzikine kalba perteikiama to liturginio meto nuotaika. Kunigas priminė, jog atlikėjai siekia gaivinti ir puoselėti senąsias giedojimo tradicijas, suteikti galimybę negirdėjusiems gyvo šių giesmių atlikimo Lietuvos kaimuose per laidotuves, gavėnią, Kalėdas, gegužines pamaldas pajusti, kaip jos skambėjo giedotos mūsų senelių. Šis muzikinis leidinys svarbus ir mokslinė prasme: taip skleidžiamas liaudiškasis pamaldumas padeda geriau pažinti katalikų liaudiškąjį religinį-kultūrinį paveldą ir jį saugoti; padeda ugdyti ir ugdytis katalikų liaudiškojo pamaldumo srityje; turi didaktinę reikšmę – tai puiki priemonė religiniam-etniam ugdymui.

Po pristatymo giesmininkai doveno gausiai auditorijai koncertą – susikauptimo valandą. Norintieji galėjo kartu giedoti, mokyti giesmių, kurios per šimtmečius keliaudamos pasiekė mūsų dienas kaip gyvo tikėjimo ženklas.

-kss-

Floristikos darbų paroda

Vasario 7 d. po sumos Panevėžio Kristaus Karaliaus katedros kriptoje susirinko apie šimtas žmonių į floristės Julijos Švedaraušienės kūrybos darbų parodą „Prisikėlimo link“ pristatymą. Pradžioje žodį tardamas katedros administratorius kun. Tomas Skrudupis pasidžiaugė sniegą primenančiais ažūrais ir sakė, kad katedra visada atvira tiems, kurie kuria grožį. Julija Švedaraušienė, pristatydama savo kūrybą, liudijo, jog į tai atėjusi per ligą ir kančią, kuri atvedė ją į tikėjimą. Dabar ji jaučianti savo gyvenime Dievo vedimą ir tereikia klusniai Juo sekti. Daugelį sužavėjo į jukiaį darnią visumą sukomponuoti darbai, kuriuose dera parafinu dengtas audinys, primenantis drobę – tarsi ikonoje vaizduojamos Jėzaus įkapės – ir pro jį prasiskverbianti gyvybė – gėlių žiedai, šakelės, žaluma. Į šiuos darbus suldyti likučiai žvakelių, kurias tikintieji įvairiomis intencijomis uždega prie Švč. Mergelės Marijos statulos katedroje. Simboliška, kad tai, kas paženklinta nuoširdžių žmonių maldų, jautriai prisilietus menininkui, tampa regimu grožiu. Muzikos garsais šią popietę pajvairino smuikininės Dovilė ir Domantė Bikulčiūtės, autorė sveikino ir už parodą dėkojo aktorius Laimutis Sėdžius. Renginį vedė bibliotekininkė Albina Saladūnaitė.

-lk-

Krikščioniškos pantomimos seminaras

Vasario 5–7 d. Kauno arkivyskupijos jaunimo centre šio centro iniciatyva surengtame krikščioniškos pantomimos seminare dalyvavo 50 jaunuolių (studentų, moksleivių), atvykusių iš įvairių Kauno miesto bei arkivyskupijos parapijų, taip pat katalikiškųjų organizacijų. Penktadienio vakare įsikūrę ir susipažinę, jaunuoliai šeštadienį buvo užimti įtempta darbotarke. Iš pat ryto seminaro vadovas, Vilniaus jėzuitų gimnazijos mokytojas Saulius Arbočius, vesdamas teorinį užsiėmimą, kalbėjo apie krikščioniškosios žinios skelbimą, kuris yra svarbiausias

lengvai prieinama bet kuri informacija, skleidžianti smurto ir mirties kultūrą, – štai kas, pasak t. B. Domergue'as, šiandien kelia didžiausią nerimą. Prelegentas atkreipė dėmesį, jog ir psichiatrai tvirtina esant priežastinį ryšį tarp propaguojamo smurto filmuose, koncertuose ir jaunimo realybės, kur nerotos savižudybės, savo kūno žalojimas. Beje, svečias priminė, kaip Eurovizijos nugalėtojos roko grupės „Lordi“ apdovanojimo „įkvėpti“ žmonės sudegino nedidelio miestelio prie Helsinkio bažnyčią.

Ezoterines, satanistines kultūras apraiškas (buvo pademonstruotas pribloškiantis visiems prieinamų satanistinių svetainių adresų sąrašas) t. Benoît susiejo su eschatologija. „Esame sunkioje socialinėje situacijoje, gyvenime vis daugiau smurto, o jo viršūnėje – Antikristas“, – sakė jis, pabrėždamas, jog ne tik Biblija, bet ir Koranas kalba apie Antikristą, skelbsiantį mirtį ir ateisiantį prieš antrąjį Jėzaus atėjimą laikų pabaigoje. „Antikristinė misija – įtikinti žmoniją, kad kraujas, nevilts, mirtis yra pasaulio pabaiga. Tai ir yra satanizmas“, – sakė prelegentas teigdamas, kad vis daugiau antikristinių apraiškų pastebima dabartinėje roko muzikoje (ypač skandinavų grupių, stipriai veikiančių jaunimo kultūrą Lietuvoje). Prie jauno žmogaus sielos, pasak t. B. Domergue'o, stengiamasi prieti per anamorfinius vaizdus ir kalbą, nešančius kraujo ir mirties žinią, darant poveikį per 24–48 val. truncančius koncertus, netgi spiritizmo seansus jų metu, apie kuriuos žmogus gali net neįtarti. Ir taip, pasak svečio, veikiama jauni, iš esmės mieli žmonės, stokoiantys vilties ir bendravimo.

Kur išeitis? Jaunimo subkultūros tyrinėtojas ypač pabrėžė bendravimą, jaunuolių išklusymą. O svarbiausia – į jo nevilts ir į aplinkos manifestuojamą mirties pergalę atnešti Jėzaus, atpirkusio žmogų ir prisikėlusio, žinią. Nuščiuvusiai salei demonstruodamas garsų XVII a. Rembrandto paveikslą „Emauso mokiniai“, prelegentas kvietė įsižiūrėti į jį. Pasak t. B. Domergue'o, Jėzus nesakė: „Tai aš“, nepamokslavo jiems, nepasakė net 10 Dievo įsakymų, bet kantriai ėjo su mokiniais Emauso kelyje kaip draugas, buvo su jais, drauge valgė (plg. Lk 24, 13–35). „Ir įvyko stebuklas“, – sakė svečias. Mokiniai, atpažinę duoną laužantį Jėzų, jau nebebuvo nevilts: Mokytojas pažadino jų protą, ir pabudo širdys!

Atsakydamas į konferencijos dalyvių klausimus svečias pabrėžė, jog visi turi jausti pareigą eiti į susitikimą su jaunais žmonėmis, padėti jiems nenugrimzti skleidžiamoje nevilts. Baigdamas t. B. Domergue'as aplodismentus prašė skirti pagrindiniam renginio veikėjui Jėzui – jam buvo skirta ir konferenciją užbaigusi bendra malda.

-kait-

Kauno arkivyskupijos Caritas metinė konferencija

Vasario 18 d. Kaune, Kristaus Prisikėlimo bažnyčios konferencijų salėje, vyko kasmet rengiama arkivyskupijos Caritas metinė konferencija. Joje aptarti 2009 m. karitatyvinės Bažnyčios tarnystės arkivyskupijoje vaisiai. Dalyvavo arkivyskupijos Caritas pirmininkas, Kauno arkivyskupas Sigitas Tamkevičius, Lietuvos Caritas generalinio direktoriaus pavaduotoja Janina Kukauskienė, arkivyskupijos dekanai, kai kurių parapijų klebonai, dekanatų, parapijų Caritas skyrių darbuotojai.

2009 m. veiklos ataskaitinį pranešimą perskaitė arkivyskupijos Caritas direktorius kun. Virginijus Birjotas. „Kas myli kitus gailestingąja meile, tas pirmiausia jų atžvilgiu būna teisingas, ir Dievas yra tarp tų, kurie jo vardu susiburia ir darbuojasi teisingumo labui“, – sakė Caritas direktorius, atkreipdamas dėmesį

į popiežiaus Benedikto XVI enciklikos *Caritas in veritate* mintį, jog „meilės tarnyba turi vadovautis tiesa“. Direktorius sakė, jog šioje tarnystės artimui srityje visuose Kauno arkivyskupijos dekanatuose iš viso darbuojasi 440 karitiečių, jiems į pagalbą ateina 226 savanoriai. Tarp kitų svarbių veiklos sričių buvo paminėti 8 vaikų dienos centrai (Kaune, Rukloje, Jonavoje, Kėdainiuose). Juose socialiai apleistų šeimų vaikai gali ruošti pamokas, leisti laisvalaikį. Savaitgaliais vaikai maitinami Vilijampolės, Pal. J. Matulaičio, Krakū, Ukmergės parapijose. Projektu „Globa per atstumą“ (su Čekijos *Caritas*) remiami beveik 100 socialinės rizikos šeimų vaikų. Kauno I dekanato „Sriubos“ valgykloje kasdien pamaitinama apie 600 asmenų, Petrašiūnų parapijoje – apie 200. Arkivyskupijoje veikia 8 senelių arba globos namai, visuose dekanatuose karitietės nuolat lanko senelius, vienišus neįgaliuosius.

„Kaip ir ankstesniais metais į *Caritas* kreipiamasi pagelbėti materialiais dalykais. Džiugu, kad vis sėkmingiau pasidalijama su stokojančiaisiais. Per metus buvo suaukota 45 tonų drabužių, apie 800 kg maisto produktų, buitinės technikos, žaislų. Tokiu būdu paramą gavo apie 10 tūkst. asmenų“, – sakė kun. V. Birjotas, paminėjęs ir akciją „Gerumas mus vienija“, kitas akcijas. *Caritas* direktorius gražiai atsiliepė apie vis aktyviau į solidarumo ir pagalbos vargstantiems akcijas, kaip antai: „Šiltos kepurės Afganistano vaikams“, „Maisto bankas“, įsitraukiančius moksleivius, studentus. Karitiečiai dalyvauja Lietuvos *Caritas* organizuojuose seminaruose, patirties semtasi ir per viešnagę Varmijos vyskupijoje (Lenkija).

„Pažvelgę į praėjusių metų *Caritas* veiklą vietose, turime daug kuo pasidžiaugti ir daug kur matome gyvą krikščionišką dvasią“, – pabrėžė direktorius, paminėdamas įvairiausiais būdais atliekamą tarnystę (pvz., Jonavoje suorganizuotas „Bėdų turgelis“; Kėdainių karitietės ligoninės Naujagimių skyriui nuolat dovanoja pirštinių ir kojinių; jurbarkiečiai renka knygas ligoniams), *Caritas* padalinių pastangas bendradarbiauti su socialinės rūpybos skyriais, mokyklomis, nevyriausybinėmis institucijomis, žiniasklaida.

Pranešimo pabaigoje pristatyta ir išsami finansinė organizacijos ataskaita (beveik 90 tūkst. litų pajamos, gautos iš arkivyskupijos kurijos, juridinių asmenų, Kauno m. savivaldybės, užsienio projektų ir kt., buvo skirtos *Caritas* išlaidoms – jas sudarė per 91 tūkst. litų). Taip pat pasidalyta išvalgomis, kaip geriau atsiliiepti į karitietiškojo pašaukimą. Vieną *Caritas* veiklos sričių – dalyvavimą ES maisto dalijimo nepasiturintiems programoje aptarė atsakinga šios institucijos darbuotoja Onutė Virbašiūtė. Buvo pasidžiaugta rūpestingai, sąžiningai ir atsakingai dirbančiais paramos dalijimo organizatoriais, savanoriais, socialiniais darbuotojais seniūnijose, padėkota ir parapijų klebonams, priimantiems paramą į parapijų patalpas.

Lietuvos *Caritas* generalinio direktoriaus pavaduotoja Janina Kukauskienė aptarė organizacijos veiklos aktualiją – gaivinti karitatyvinę mintį parapijose, ugdyti žmonių atsakomybę už tai, kas vyksta aplinkui, ir veiklą solidarumą. Pasak prelegentės, Vilniaus parapijose jau remiamasi Italijos patirtimi rengiant užsidedusius šiai veiklai žmones, kurie vėliau aplink save buria kitus. „Tokios paramos iš užsienio, kaip buvo anksčiau, nebegalima tikėtis, reikia patiems ieškoti vidinių resursų“, – sakė J. Kukauskienė, atkreipdama dėmesį, jog ir Lietuvos *Caritas* siekia atrasti šiuo atžvilgiu veiksmingų tarnystės būdų.

Sveikinimo ir nuoširdų padėkos žodį arkivyskupijos karitiečiams tarė arkiv. S. Tamkevičius. Karitatyvinę tarnystę, gerais darbais liudijant tikėjimą, pagal

bet kurioje, kad ir profesionaliausioje, veikloje. Be praktinių užsiėmimų, teorinių pantomimos principų mokymų, buvo nuolat kalbama apie Dievą, kuris padeda dvasiškai augti, išlaisvinti kūrybingumą, buvimą. Po pietų seminaro dalyviai jau patys galėjo išbandyti savo jėgas grupelėse kurdami ir repetuodami nedidelius vaidinimus įvairiomis dvasių ugdančiomis temomis, pvz.: pasaulio sukūrimas, dykuma ir pan. Šeštadienio vakare jaunuoliai drauge šventė Eucharistiją. Jai vadovavo arkivyskupijos Jaunimo centro kapelionas kun. Kęstutis Genys. Po šv. Mišių parodytas spontaniškai surengtas nuotaiingas vaidinimas – jame atsispindėjo, ką per dieną nuveikė ir suprato seminaro dalyviai. Sekmadienį jaunimas aptarė renginį, dalijosi patyrimais, žiūrėjo vadovo S. Arbočiaus suvaidintą spektakliuką. Dalydamiesi įspūdziais jaunuoliai pasidžiaugė jiems sudaryta galimybe pabūti savimi. Su džiugia nuostaba jie žvelgė į savo kūrybos rezultata, pasiektą per palyginti trumpą laiką, džiaugėsi, kad kiekvienas buvo įtrauktas į kūrybos procesą ir galėjo labiau pasinerti į Dievo gelmes.

Šiuo savaitgalio renginiu krikščioniškojo kūrybingumo saviraiška bus ir toliau ugdoma. Jaunimas kviečiamas antradienio vakarais dalyvauti Kaune rengiamuose pantomimos seminaruose. Jiems vadovaujantis S. Arbočius sakė, jog pantomimos spektakliams, kurie ateityje galėtų būti pritaikomi evangelizacijoje, labai svarbus biblinis pamatas, todėl daug dėmesio bus skiriama Šventojo Rašto pažinimui. -kait-

Šv. Valentino diena KITAIP

Vasario 14 d. ketvirtą kartą Kauno arkivyskupijos jaunimo centras su kitomis arkivyskupijos institucijomis suorganizavo Šv. Valentino dienos KITAIP šventinį vakarą. Pasak organizatorių, šio renginio sumanymas prieš ketverius metus kilo „kaip atsakas ir kvietimas paminėti šią dieną ir įvairiomis meno formomis kalbėti apie tikrąsias vertybes, atsiduodančią ir dovanojančią

Meilę“. Šiomet prie renginio, pavadinto „Jei gali, meilės duok“, prisijungė ir gausus pranciškoniškojo jaunimo būrys. Šventiškai papuoštoje salėje vos tilpo visi norintys. Suvaidinus sceneles iš jaunimo gyvenimo tikrovės, užsimezgė svarbiausia vakaro mintis – iš kur meilės imti – tikros, o ne jos elgetišku trupinių? Jauni žmonės kartu su br. Pauliumi Vaineikiu OFM turėjo galimybę pasvarstyti šiomis temomis: kaip nenupiginti savo meilės troškulio telkiantis vien tik į išorę, kaip nenumenkinti jos iki kūno aistrų, kaip mylėti be savanaudiškumo. Pasak br. P. Vaineikio, ta meilė kartais tėra tik paprastas, šiltas, bet toks svarbus dėmesys kitam. Br. Pauliaus paraginti vakaro dalyviai su džiaugsmu priėmė pasiūlymą pagal pranciškonų tradiciją apkabinti šalia esantį ir pasakyti: „Aš džiaugiuosi, kad tu esi šalia.“ Jaunimas buvo paakintas šv. Pranciškaus maldos žodžiais: „Mokytojau, padaryk, kad aš trokščiau <...> kitus mylėti, o ne pats būti mylimas.“ O iš ko mokytis mylėti? „Iš Jėzaus“, – sakė brolis, primindamas, kad tik ši Meilė, gyvybę atidavusi, „niekada nesibaigia“. Jaunuoliai šiltais plojimais padėkojo vakare dalyvavusiam, juos pasveikinusiam, šiltą žodį tarusiam ir pabaigoje palaiminusiam arkivyskupui Sigitui Tamkevičiui. Ganytojas papasakojo apie šviesaus atminimo seserį Adą Benvenutą Urbonaitę FDCJ, nuo šešiolikos metų pamilusią Kristų ir jam atidavusią veiklą savo gyvenimą. Ganytojas palinkėjo kiekvienam nieko nenuskriaudžiančios, gražios, besidalijančios meilės. Renginio dalyviai taip pat buvo trumpai supažindinti su pranciškoniškojo jaunimo bendryste (Lietuvoje veikia 5 bendruomenės Kaune, Vilniuje, Telšiuose, Kretingoje); jaunimas pakviestas tapti pakeleiviais ieškant savo pašaukimo kelio (beje, pranciškonų jaunimas prieš renginį nuo sekmadienio popietės ėjo misijas: kvietė į vakarą ir skelbė Gerąją Naujieną savo bendraamžiams mieste). Vakaras baigėsi Vilniaus bernardinų bažnyčios jaunimo grupės „Apaštalai“ krikščioniškosios muzikos koncertu ir tradiciškai pačių rengėjų kepto obuolių pyrago valgymu.

-kait-

svarbą ganytojas prilygino evangelizacijai ir atkreipė dėmesį, jog karitiečiai turėtų ne tik ištiesti materialios pagalbos ranką, bet ir ugdyti remiamų žmonių dvasią. Pasak arkivyskupo, karitiečiai galėtų prisidėti ir prie kitos svarbios misijos – ugdyti pilietinę visuomenę, t. y. atsakingus, savo gyvenimą kuriančius, bet ne nuolat pačių išsirinktą valdžią kritikuojančius ir reikalaujančius visuomenės narius. „Tai, kaip šiandien Lietuvoje gyvename, dar nėra patys didžiausi išbandymai, o Viešpats kviečia mus rūpintis šiandieną“, – sakė ganytojas, paragindamas karitiečius aktyviau, drąsiau padėti mažinti ypač dvasinį žmonių skurdą, kad aplink būtų kuo daugiau šviesos.

Konferencija baigta arkivyskupijos *Caritas* reikalų vedėjos ses. Viktorijos Maknauskaitės SJE ir direktoriaus kun. Virginijaus Birjoto padėka *Caritas* darbuotojams už nuoširdų kasdienį jų darbą, tarpusavio sutarimą, Dievo meilę, skleidžiamą žmonėms, bei pakvietimu į agapę.

-kait-

Seminarai šeimoms

Katalikų tėvų asociacijos kvietimu Kaune viešėjo Marie Maquaire. Gerokai per šimtą žmonių dalyvavo vasario 9–11 d. vakarais Kauno arkivyskupijos jaunimo centro salėje surengtuose jos seminaruose. Marie Maquaire, Europoje ir pasaulyje gerai žinoma tarpusavio santykių konsultantė, Lietuvoje lankosi ne pirmą kartą. Ji turi didžiulę socialinio darbo patirtį ir yra įsitikinusi, kad daugeliui žmonių reikia padėti radikaliai spręsti bendravimo sunkumus, ypač šeimose.

M. Maquaire, pati būdama trijų vaikų mama ir penkių anūkų močiutė, sakė, kad jos nagrinėjama atleidimo tema jai buvo svarbi ir jos gyvenime; ji neišvengiama, kai žmonių santykiuose yra įvykę kas nors skausmingo. M. Maquaire pirmiausia aptarė tarpusavio santykius, pabrėždama, kad žmogus yra atsakingas tik už savo dalį (prelegentės pasitelkiamoje vaizdžioje kaspinių simbolikoje – atsakingas tik už savo rankose laikomą kaspino galą). Atsakomybę ji susiejo su žmogaus pasirinkimu – mylėti ar nekęsti, būti savo skriaudoje ar atleisti. Pabrėždama, jog patiriamas smurtas kelia kančią, sužeidžia žmogų, kaip išėitį M. Maquaire teigė atleidimą, patirtą smurtą jį sukelusiajam gražinant simboliniais daiktais. Prelegentė asmeniškai paliudijo, jog toks skriaudos sugražinimas per daiktus leidžia konkrečiau išgyventi atleidimą ir išsigydyti santykius.

Visus tris vakarus galima buvo pasidalyti savo patirtomis skriaudomis ir, M. Maquaire padedant, mokytis pažvelgti į savo nuoskaudas tarsi iš šalies, mėginti jas spręsti. Pabrėžta, kaip svarbu savo pyktį atskirti nuo žmogaus, mokėti padėkoti už gera, o gražinamu smurtu siekti ne keisti kitą, bet trokšti geresnių santykių. Drauge su seminaro dalyviais aptariant išties skaudžias jų gyvenimo aplinkybes, buvo paliesta ir abortų tema. Pasak M. Maquaire, privalu atsiprašyti savo vaikų už negimusius kūdikius, palaikyti jų atminimą šeimose (be kita ko, jos nuomone, tėvai negali reikalauti iš vaikų meilės sau).

Prelegentė perspėjo, jog gyventi kančioje ir baimėje yra vaikiška; suaugusiajam būdingas laisvumas, atsakingumas, iš tikėjimo kylanti vidinė ramybė (nuolatinį kaltės, baimės išgyvenimą ji apibūdino kaip piktojo veikimo padarinį). Netgi gavus Dievo atleidimą svarbu, kad mums atleistų ir artimas. „Už dyką gauname atleidimą, už dyką turime ir atleisti“, – sakė M. Maquaire, linkėdama siekti taikos ir ramybės tarpusavio santykiuose. O svarbiausia, pasak viešnios, priimti save kaip Dievo mylimus kūrinis ir nelikti sužeidimų kančioje. -kait-

Mirė kun. Valentinas Virvičius (1958–2010)

Vasario 16 dieną iš gyvenimo pasitraukė Varėnos parapijos klebonas, dekanas kunigas Valentinas Virvičius.

Valentinas Virvičius gimė 1958 m. liepos 17 d. Reškutėnų parapijoje, Pašaminės kaime, Švenčionių r. Baigęs Švenčionielių I neakivaizdinę vidurinę mokyklą 1974 m. dirbo vairuotoju. Nuo 1977 m. iki 1979 m. atliko privalomąją karinę tarnybą sovietų armijoje. 1986 m. įstojo į Kauno tarpdiecezinę kunigų seminariją. 1991 m. gegužės 30 d. Vilniaus arkivyskupo Julijono Steponavičiaus pavedimu vyskupas Juozas Tunaitis Vilniaus arkikatedroje Valentinui Virvičiui suteikė kunigystės šventimus. Nuo 1991 m. kun. Valentinas dirbo Eišiškių parapijoje, tais pačiais metais paskirtas Marcinkonių ir Kabelių parapijų administratoriumi. Nuo 1995 m. paskirtas Valkininkų parapijos klebonu, 1999 m. Vilniaus Šv. arkangelo Rapolo parapijos klebonu, nuo 2004 m. rugpjūčio 13 d. Varėnos Šv. arkangelo Mykolo parapijos klebonu, o nuo 2005 m. – Varėnos dekanu.

Jau kurį laiką kunigas Valentinas Virvičius skundėsi pablogėjusia sveikata, kreipėsi į gydytojus, gruodžio mėnesį gulėjo ligoninėje, keletą kartų į namus buvo kviečiama greitoji pagalba. Atlikę tyrimus gydytojai konstatavo, kad sveikatos sutrikimus sukėlė sunki depresijos forma. Kun. Valentinui Virvičiui buvo paskirti derami vaistai. Tačiau ūmi liga kunigą palaužė.

Kunigas Valentinas Virvičius buvo jautrus, rūpestingas ir geras kunigas, mylimas žmonių, uoliai jiems tarnavęs. Bendradarbiavo vietinėje spaudoje, buvo darbštus, kruopštus, sąžiningas ir pareigingas.

Kunigas buvo pašarvotas Varėnos Šv. arkangelo Mykolo bažnyčioje. Vasario 17 d. šioje bažnyčioje šv. Mišias už velionį aukojo Vilniaus arkivyskupas metropolitas kardinolas Audrys Juozas Bačkis. Ganytojas kvietė palaikyti ir malda lydėti kunigus jų tarnystės kelyje. Vasario 18 d. laidotuvių šv. Mišioms vadovavo Vilniaus arkivyskupo augziliaras ir generalinis vikaras vyskupas Juozas Tunaitis. Kartu koncelebravo per 30 kunigų, atvykusių iš kaimyninių parapijų ir kitų vyskupijų. Homilijoje ganytojas išreiškė užuojautą visiems, kurie išgyvena dėl netikėtos kunigo mirties. Vyskupas prisiminė Šventojo Rašto žodžius: „Jūsų priešas velnias kaip riaumojantis liūtas slankioja aplinkui, tykodamas ką praryti“ (1 Pt 5, 8). Piktasis kartais randa plyšį ir pasinaudoja žmogaus silpnumu, vargina, pastūmėja į didesnę nevilgtį. Kunigo pasitraukimas – ženklas ir kvietimas melstis už dvasininkus. Vyskupas kvietė visus budėti, gilinti tikėjimą ir vieni kitus palaikyti.

Tuo metu, kai velionis buvo lydimas į gimtąją parapiją, Reškutėnų Šv. Izidoriaus bažnyčioje aukotos šv. Mišios, kuriose dalyvavo parapijiečiai. Eucharistijai vadovavo Ignalinos parapijos klebonas ir dekanas kun. Eigantas Rudokas. Homilijoje celebrantas prisiminė kun. Valentiną kaip žmonėms atidų, savo kraštą mylėjusį dvasininką. Pamokslininkas sakė, kad visi esame silpni ir trapūs žmonės, bet turime patarnauti vieni kitiems, daugiau bendrauti ir padėti, sunkumuose nepasiduoti nevilčiai. Šv. Mišias koncelebravo Ignalinos ir Švenčionių dekanatų kunigai. Po šv. Mišių Reškutėnų parapijiečiai ir aplinkinių parapijų kunigai sulaukė laidotuvių procesijos. Laidojimo apeigoms vadovavo Vilniaus arkivyskupo paskirtas administruoti Varėnos Šv. arkangelo Mykolo parapiją kun. Elijas Markauskas. Kunigas Valentinas Virvičius palaidotas Reškutėnų parapijos kapinėse, šalia savo tėvų. –ksb-

Vakaras jaunimui

Vasario 17 d. Kauno arkivyskupijos jaunimo centre per penkiasdešimt jaunuolių dalyvavo jaunimui skirtame vakare „Giliausias mano širdies troškimas?“ Keturi *Pilnų namų* bendruomenės broliai atvyko susitikti su jaunimu ir pasidalyti savo sukrečiančiomis istorijomis bei paliudyti atrastą galimybę keisti savo gyvenimą minėtoje bendruomenėje. Brolis Laimonas Mituzas, bendruomenės moderatorius, broliai Dmitrijus, Marius pristatė bendruomenės regulą, dienotvarkę ir misiją – padėti išsivaduoti iš turimų priklausomybių, atrasti tikrąjį stiprybės šaltinį – Dievą ir tikėjimą. Iš pasakojimų aiškėjo, kaip nesunku tolydžio tapti priklausomam nuo to, ką jaunas žmogus pamėgina pradžioje iš smalsumo, noro pasilinksminti, o paskui vis labiau klimpsta. *Pilnų namų* bendruomenę, priimančią jaunuolius iki 30 metų, daugelis atrado patys arba artimųjų, draugų padedami, ir dažniausiai tada, kai būna prieinama tam tikra riba, kai, regis, gyvybė pakimba ant plauko ir žmogus jau pats turi padaryti vienokius ar kitokius apsisprendimus. –kajc-

Keliais žodžiais

Aleksotas. Sausio 31 d. Aleksoto Šv. Kazimiero parapijos Vaikų bei jaunimo globos ir ugdymo programos dalyviai – krikščioniškojo teatro studijos nariai ir šlovintojai – dalyvavo Atsinaujinimo dienoje „Jūs esate išrinktoji giminė, karališkoji kunigystė“. Darbo grupėje „Pašaukti tarnauti mažutėliams“ jie parodė muzikinę miniatiūrą, vaizduojančią Dievo ir žmogaus santykio istoriją, žmogaus nuopuolį ir Dievo kovą už jo laisvės atstatymą. Darbo grupės pradžioje ir pabaigoje skambėjo jų giedamos giesmės. –ašulc-

Bagotoji. Vasario 14 d. Bagotosios Šv. Antano Paduviečio bažnyčioje po šv. Mišių parapijos jaunimas Šv. Valentino dienos proga vaidino spektaklį „Ten, kur meilė – Dievas ten yra“, į kurį susirinko apie 100 žmonių.

–gž-

VILTIES ŽMONĖS

IV gavėnios sekmadienis (C)

Joz 5, 9a.10–12; 2 Kor 5, 17–21; Lk 15, 1–3. 11–32

Kartais žmonės nuoširdžiai skundžiasi, kad neranda savo nuodėmių ir neturi ką sakyti per išpažintį. Perskaitę maldaknygėje sąžinės sąskaitą jie tik dar labiau įsitikina savo teisumu. Jie gyvena tvarkingai, daug dirba, nekonfliktuoja su kaimynais. Nelengva jiems ką nors prikišti, tačiau iš arčiau pažvelgus į jų gyvenimą nesinori sekti jų pavyzdžiu. Pamaštykime, kuo skiriasi gailestingasis tėvas ir namuose pasilikęs jo vyresnysis sūnus? Kas skiria palaidūną jaunėlį nuo nepriekaištingai klusnaus vyresniojo?

Tiek gailestingasis tėvas, tiek sūnus palaidūnas yra lūkesčio ir vilties žmonės. Tėvas laukia palaidūno ir viliasi, kad jis sugrįš. Jis viliasi taip pat, kad vyresnysis sūnus vis dėlto ateis į puotą ir džiūgaus grįžus broliui. Jaunėlio gyvenimą taip pat ženklina lūkestis. Tiesa, jo siekių kryptis buvo neteisinga. Iš namų jį išginė didesnės laimės ilgesys. Tik karti patirtis vėliau atskleidė, kad buvo pasirinkta klaidingai.

Vyresnysis brolis nieko nebelaukė. Tolimos šalys jo nentraukė, jis nieko nesilgėjo. Jis nepriėmė grįžusio brolio, nes nelaukė jo grįžtant. Nemylėjo, todėl neturėjo vilties, kad brolis grįš. Nemanė, kad tėvas priims nusidėjėlį, o juo labiau, iš karto sodins prie stalo. Žmonėms, kurie jaučiasi gyveną tvarkingai ir nenuodėmingai, verta užduoti sau klausimą: ko iš tikrųjų trokštu, ilgiuosi, apie ką svajoju? Tiesa, reikia pripažinti, kad ir vyresnysis sūnus turėjo svajonę – papuotauti. Tačiau šią neįgyvendintą svajonę jis paverčia kaltinimu tėvui: „Tu man nė karto nesi davęs nė ožiuko pasilinksminti su draugais.“ Kažin, ar jis bent kartą to prašė? Juk prašant taip pat reikia turėti tikėjimo ir vilties! Neįgyvendintos svajonės gali lengvai tapti savigailos ir nuoskaudų šaltiniu.

Palyginimas apie gailestingąjį tėvą ir jo sūnus nesibaigia vienprasmėškai laimingai. Vyresnysis sūnus vis dėlto neateina į pokylį. Tėvui belieka laukti, kol sūnaus širdyje gims meilės troškimas.

Evangelija apie gailestingąjį tėvą arba palaidūną sūnų byloja apie žmogaus orumo slėpinį. Ir mes kaip Dievo vaikai gauname iš jo savąją palikimo dalį. Tai laisvės slėpinys – tėvas atiduoda sūnui palikimą, o sūnus gali su juo daryti ką norėdamas. Panašiai ir mūsų šeimose tėvai duoda savo vaikams reikalingų gyvenimo gėrybių, atveria galimybes, o drauge ir laisvę. Laisvė taip pat reiškia riziką, kad vaikas gali priimti blogą spren-

imą. Evangelijos palyginime jaunesnysis sūnus kaip tik ir padaro tokį blogą sprendimą. Jis iššvaisto palikimą ir net pats nebedrįsta laikyti savęs sūnumi. Galiausiai susivokęs jis nutaria: „Mano tėvo tarnai gyvena geriau už mane. Iššvaisčiau palikimą, todėl nebeturiu teisės būti sūnumi. Nebeturiu jokio ženklų, liudijančio mano įpėdinystę.“ Sūnus palaidūnas nuosekliai vadovaujasi teisingumo logika. Jis turbūt viliasi, kad galės atidirbti už tai, ką išėikvojo.

Tačiau grįžęs jis vis dėlto išdrįsta kreiptis „Tėve“. Jo teisingumo logika pasirodo nenuosekli. Sūnus ateina tuščiomis rankomis, nes nieko neturi. Vienintelis dalykas, ką jis gali padaryti – ateiti. Sūnus prabyla iš anksto pasirengta formule. Nors jo kreipinys teisingas, tėvas tiesiogiai į jį neatsako. Tėvo paliepimas tarnams pribloškiantis ir pranokstantis sūnaus įsivaizdavimą.

Sūnus neprivalo už nieką atidirbti, nes jau viską turi. Jam tenka sunkesnis uždavinys – priimti tai, ką siūlo tėvas. Tarnai atneša jam apavą, drabužius ir žiedą. Tai sūnystės ir valdžios ženklai. Gailestingumas leidžia pripažinti: svarbiausias yra grįžęs žmogus, o ne tai, ką jis pakeliui prarado. Negalima atgal atsukti laikrodžio rodyklės, tačiau galima pradėti gyvenimą iš naujo. Net dovanai duodama nauja galimybė iš tikrųjų reikalauja pastangų – ją reikia įstengti priimti.

Tėvo gailestingumu pasipiktina ne tik vyresnysis sūnus, bet ir pasakojimo klausytojai – fariziejai. Rašto aiškintojams ir fariziejams nepatinka, kad Jėzus kalba Dievo vardu, tačiau drauge bendrauja su muitininkais ir nusidėjėliais. Klausantis palyginimo tampa aišku, kad Jėzus jokia būdu neteisina blogio ir nuodėmės, bet rodo gailestingumą nusidėjėliui. Juk sūnus palaidūnas pabėgo nesirūpindamas savo tėvo ateitimi. Socialinis teisingumas reikalauja, kad jis aprūpintų tėvą senatvėje. Tik Kristus tobulai suderina teisingumą ir gailestingumą. Kristus parodo solidarumą su nusidėjėliu, bet ne su nuodėme.

Jėzus malonė atveria mūsų širdį solidarumui: „Tą, kuris nepažino nuodėmės, jis dėl mūsų padarė nuodėme.“ Pasak apaštalo Pauliaus, mes taip pat esame pašaukti „skelbti sutaikinimo žinią ir eiti pasiuntinių pareigas.“

Žmonės, išmokstantys priimti Dievo gailestingumą, sudaro naują Dievo tautą. Jie suvokia visišką priklausomybę nuo Dievo ir nebenori grįžti atgal į senąją mąstyseną, kai teisumą galima nusipelnyti. Pirmajame skaitinyje girdėjome, kad po ilgų klajonių dykumoje Viešpats nuo savo tautos „nuritino Egipto gėdą“.

GAILESTINGAS NUOSPRENDIS

V gavėnios sekmadienis (C)
Iz 43, 16–21; Fil 3, 8–14; Jn 8, 1–11

Kai kurie įvykiai tarsi žaibas nutvieskia kažką labai svarbaus. Taip veikiausiai buvo Jėzui susitikus su moterimi, nutverta svetimaujant. Ši scena turėjo giliai įstrigti į kiekvieno jį mačiusio atmintį. Fariziejai atėjo tariamai paklausti Jėzaus, o iš tikrųjų išprovokuoti, „kad turėtų kuo apkaltinti“. Mirties nuosprendis šiuo atveju buvo spąstai. Visi laukė, ką pasakys „muitininkų ir nusidėjėlių bičiulis“. Liepti paleisti nutvertą svetimautoją reikštų nepaisyti Mozės įstatymo. Jėzus apeliuoja į kiekvieno sąžinę siūlydamas: „Kas iš jūsų be nuodėmės, tegu pirmas sviedžia į ją akmenį.“ Šiais žodžiais jis ne tik išvengia paspėstų pinklių, bet ir amžiams palieka pamoką kiekvieno šį įvykį apmąstančio sąžinei. Beje, Jėzus galėjo išsisukti iš keblios dilemos nurodydamas, kad mirties nuosprendžiui pirmiau turi pritarti sinedrionas. Tačiau jam rūpi ne diskusijos. Jėzaus nuosprendis iš vidaus suardo pasipūtėlių „teisuolių“ bendriją. Įsitikinusiems savo nepriekaištingu elgesiu fariziejams atveriamas naujas solidarumo pagrindas. Visus žmones slegia nuodėmės našta, visiems reikia atleidimo. Teisumo nuopelnais didžiavęsi autoritetai susigėdę pasitraukia. Lieka nusidėjėlė, priimanti nepelnytai Dievo dovanojamą teisumą.

Savo atsakymu Jėzus nepaneigia Dievo įstatymo, bet gražina jam tikrąją prasmę. Provokatoriai įstatymu manipuliuojo kaip priemone parodyti savo viršenybę. Jėzus trokšta įgyvendinti įstatymą kaip Dievo meilės planą. Jis iš tikrųjų tarnauja įstatymui. Jėzaus žodžiai ragina kiekvieną pažvelgti į savo sąžinę ir pirmiausia sau taikyti įstatymo reikalavimus. Visi scenos dalyviai: fariziejai, Rašto aiškintojai, nusidėjėlė ir žiūrovai, sustatomi į vieną gretą. Išnyksta teisėjus ir teisiąmąją skyręs barjeras. Jėzaus teismas yra taip pat naujas šansas nusidėjėlei. Pirmiausia jis išgelbėjo jos gyvybę, taip pat gražino jai žmogiškąjį orumą. Buvusi tik malonumo teikimo priemone, moteris užkalbinama kaip asmuo. Iš užguito gyvulio ji tampa žmogumi, pradedančiu naują gyvenimą. Smurto prieš svetimautoją sustabdymas atskleidžia Jėzaus misijos esmę. Slėpiningasis Mokytojas atėjo ne smerkti, bet gelbėti. Tai nereiškia, kad Jėzus nematė nuodėmės ar siekė ją sumenkinti. Atverdama moteriai naują galimybę jis palydi ją žodžiais: „Eik ir daugiau nebenusidėk.“ Tai nėra vien sausas moralizavimas. Jėzaus malonė viršija įstatymo reikalavimus, dieviškasis gyvenimas pranoksta žmogiškąją tamsą. Jėzaus gerumas nėra priešingas Dievo teisingumui. Nuodėmė nėra paskutinis žodis. Smerkdamas nuodėmę jis ištisia ranką nusidėjusiam žmogui ir atveria naujus kelius bei galimybes. Aataidi pirmajame

skaitinyje girdėti Izaijo pranašystės žodžiai: „Daugiau nebesiremkite tuo, kas buvo <...>. Štai aš kuriu naują dalyką.“ Dievas tiesia naują kelią ten, kur žmogus nemato jokios išeities, kur atrodo, kad viskas baigiasi mirtimi. Šventasis Pranciškus Salezas sakydavo: „Dievas žino tūkstančius kelių ten, kur žmogus nemato nė vieno.“

Moters padėtis buvo nepavydėtina. Fariziejams, atvedusiems ją pas Jėzų, nekilo abejonų. Jie nenumatė tik vieno dalyko – tas, kuris turėjo patvirtinti jų teisumą, yra iš tikrųjų vienintelis Teisusis. Jis atėjo ne teisti pasaulio, bet ieškoti pražuvusiųjų. Fariziejai nesitikėjo, kad jų akyse Jėzus savo gailestingąja meile ištrauks moterį iš paniekimo duobės ir apdovanos nauju gyvenimu. Jie taip pat nesitikėjo klausimo, nukreipto tiesiai į jų sąžinę – kas iš jūsų be nuodėmės? Žmogui svarbu stoti savo sąžinės akivaizdon, o ne kaltinti kitų sąžines. Fariziejai neišlaikė įtampos ir pasitraukė. Kažin ar jie suprato gailestingumo pamoką? Jėzus norėjo jiems parodyti, kad dar baisnis už regimą nuodėmę yra tas blogis, kurio žmogus nemato savyje, kuris paslėptas giliai širdyje. Norint jį įvardyti, reikia padėti nemažai pastangų. Tikras žmogaus atsiverimas nėra vien nuodėmingų veiksmų nebuvimas, bet tikras širdies perkeitimas. Tuomet, pasak apaštalo Pauliaus, laikome sąšlavomis viską, kas trukdo siekti dieviškojo pašaukimo ir užsibrėžto tikslo. Visiems pasišalinus liko tik Jėzus ir moteris. Ji išdrįso pasilikti, nes suvokė įvykusį pokytį. Kažkas joje mirė, kad gimtų nauja. Nuodėmė jau nebebuvo jos savastis. Ji suprato tai, ko nepajėgė suprasti fariziejai ir Rašto aiškintojai. Jėzaus meilė yra didesnė už skaudžiausią žmogaus nuopuolį. Ji atgavo viltį dar prieš išgirdama žodžius: „Nė aš tavęs nepasmerksiu.“ Svetimaujant buvo nutverta tik moteris, nieko neužsimenama apie nuodėmės bendrininką. Čia galima išvelgti socialinę nelygybę. Šiandien demokratinėse visuomenėse įstatymais siekiama apsaugoti moteris nuo žeminančio išnaudojimo. Tai girtinos pastangos, tačiau ši Evangelijos pamoka pranoksta lyčių lygybės siekius. Jėzus išpėjo, kad smerktinas ne vien kūniškas svetimavimas: „Kiekvienas, kuris geidulingai žvelgia į moterį, jau svetimauja savo širdimi“ (Mt 5, 28). Dvasinis svetimavimas lengvai veda į fizinį. Šiandienos technologijos apgaulingai nutrina bendravimo ribas. Žaismingai užmegztos interneto pažintys neretai baigiasi liūdna santuokos griūtimi. Krikščionys turi nuolat irtis prieš srovę, atsispidami pramogų verslo peršamai gyvenimui, dorovės pamatus plaunančiam pranešimų ir vaizdinių srautui. Šiandienos Evangelija dar kartą moko atskirti nuodėmę ir nusidėjėlį, o sąžinės teismą pradėti nuo savęs. Sąžinėje svarstydami Jėzaus klausimą: „Kas iš jūsų be nuodėmės?“, turime suprasti, kad kalbama ne tik apie šeštąjį Dekalogo įsakymą – Dievo įsakymai sudaro darnią hierarchinę visumą.

Tarptautinė teologijos komisija

Visuotinės etikos paieška: naujas požiūris į prigimtinių įstatymą

(Tęsinys. Pradžia Nr. 3)

Antrasis skyrius: moralinių vertybių suvokimas

36. Didžiųjų išminties tradicijų apžvalga, atlikta pirmajame skyriuje, rodo, kad kai kurie žmonių elgesio tipai didžiumoje kultūrų pripažįstami kaip tam tikra išskili žmogaus gyvenimo ir savosios žmogystės įgyvendinimo būdo raiška – drąsos aktai, kantrumas patiriant gyvenimo išbandymus ir sunkumus, užjauta silpniesiems, saikingas materialinių gėrybių naudojimas, atsakingas požiūris į aplinką, atsidavimas bendrajam gėriui... Tokiu etiniu elgesiu pateikiami didieji gyvenimo „pagal prigimtį“, t. y. atitinkant giliają žmogiškojo subjekto būtį, tikrai moralinio idealo kontūrai. Kita vertus, tam tikras elgesys visų laikomas peiktinu: žmogžudystė, vagystė, melas, pyktis, geismas, godumas... Tai atrodo kaip kėsinimasis į žmogaus asmens kilnumą ir teisingus gyvenimo visuomenėje reikalavimus. Todėl tokį sutarimą pagrįstai galima laikyti to, kas už įvairių kultūrų žmonėse yra žmogiška, būtent „žmogaus prigimties“ apraiška. Tačiau sykiu tenka pripažinti, kad toks sutarimas dėl tam tikro elgesio moralinės kokybės koegzistuoja su didele įvairove aiškinamųjų teorijų. Kur link bepažvelgtume – į pamatinius induizmo *Upanišadų* mokymus, budizmo keturias „tauriąsias tiesas“, Lao Dzės Dao ar stoikų „prigimtį“, – visos išminties mokyklos ar filosofinės sistemos suvokia moralinę veikseną bendrame aiškinamajame kontekste, kuriuo siekiama įteisinti to, kas gera, ir to, kas bloga, perskyrą. Reikalų turime su pateisinimų įvairove, apsunkinančia dialogą ir moralinių vertybių pagrindimą.

37. Vis dėlto, nepriklausomai nuo teorinių prigimtinių įstatymo sąvokos pateisinimų, įmanoma išryškinti tiesioginius sąžinės duomenis, kuriuos norima paaiškinti. Šiame skyriuje kaip tik preciziškai ir parodoma, kaip bendrosios moralinės vertybės, sudarančios prigimtinių įstatymą, yra suvokiamos. Paskui atskleisime, kaip prigimtinių įstatymo sąvoka remiasi aiškinamuoju kontekstu, pagrindžiančiu ir įteisinančiu moralines vertybes taip, kad jomis gali dalytis daugelis. To siekiant ypač siūlosi Tomo Akviniečio pateiktas prigimtinių įstatymo būdas, nes, be kita ko, prigimtinių įstatymą jis iškelia į moralę, remiančią žmogaus asmens kilnumą ir pripažįstančią jo gebėjimą atpažinti (44).

2.1. Visuomenės ir kultūros vaidmuo

38. Žmogaus asmuo tik laipsniškai įgyja moralinę patirtį ir tampa gebantis duoti sau paliepinus, kuriais vadovaujasi veikdamas. To žmogus pasiekia būdamas nuo gimimo įterptas į žmonių santykių, pradedant šeima, tinklą, leidžiantį suvokti savo „aš“ ir supančią tikrovę. Pirmiausia išmokstama kalbos – motinos kalbos, kuri leidžia įvardyti daiktus ir tapti savimone turinčiu subjektu. Orientuojamas į supančių asmenų ir veikiamas kultūros, į kurią yra panardintas, žmogus suvokia tam tikras elgesenas ir mąstysenas kaip puoselėtinas vertybes, paisytinus įsakymus, sektinus pavyzdžius, priimtinius požiūrius į pasaulį. Tad ugdant moralines vertybes, socialinei ir kultūrinei aplinkai tenka esminis vaidmuo. Vis dėlto tokių sąlygų nevalia priešpriešinti žmogaus laisvei. Jos veikiau daro ją galima, nes per jas žmogus gali įgyti moralinę patirtį, pasitaikius progai leidžiančią jam peržiūrėti kai kurias „akivaizdybes“, kuriomis jis viduje persiėmė mokymasis moralės. Kita vertus, dabartinės globalizacijos aplinkoje visuomenė ir kultūra neišvengiamai turi praktikuoti nuoširdų dialogą ir mainus, paremtus visų bendra atsakomybe planetos bendrojo gėrio atžvilgiu: greta dalinių interesų jos privalo išsileisti moralines vertybes, kuriomis visi pašaukti dalytis.

2.2. Moralinė patirtis: „privalu daryti gera“

39. Kiekvienas žmogus, pasiekęs sąžinės ir atsakomybės lygmenį, jaučia vidinį raginimą daryti gera. Jis atranda, kad yra iš pagrindų moralinė būtybė, gebanti suvokti ir išreikšti raginimą, aptinkamą, kaip matėme, visose kultūrose: „privalu daryti gera ir vengti bloga“. Šiuo priesaku remiasi visi kiti prigimtinių įstatymo priesakai (45). Pirmasis priesakas praktiniu protu pažįstamas savaime netarpiškai, lygiai kaip neprieštaravimo dėsnis (intelektas negali vienu metu ir tuo pačiu aspektu tą patį dalyką teigti ir neigti), sudarantis viso teorinio mąstymo pagrindą, teoriniu protu suvokiamas intuityviai, savaime, subjektui suprantant vartojamų sąvokų reikšmę. Tradiciškai toks moralinio gyvenimo pirmojo prado pažinimas būdavo priskiriamas įgimtam intelektiniam polinkiui, vadinamam *synderesis* (46).

40. Sulig šiuo pradų iškart atsiduriame moralės srityje. Asmeniui besisiūlantį gėris iš tiesų yra moralinis gėris, t. y. elgesys, pranokstantis naudingumo kategorijas ir susijęs su tos būtybės, sykiu vieningos ir įvairialypės, koks yra žmogus, autentišku įgyvendinimu. Žmogaus veiklos neįmanoma susiaurinti iki tiesiog prisitaikymo prie „ekosistemos“ klausimo: būti žmogumi reiškia egzistuoti ir būti įterptam į erdvesnį kontekstą, apibrėžiantį prasmę, vertybes ir atsakomybę. Ieškodamas

moralinio gėrio, asmuo prisideda prie savo prigimties įgyvendinimo, neapsiribojančio instinkto impulsais ar ypatingo malonumo paieška. Toks gėris liudija pats save ir suprantamas remiantis juo pačiu (47).

41. Moralinis gėris atitinka gilųjį troškimą žmogaus, kuris, kaip kiekviena būtybė, spontaniškai, savaime linksta prie to, kas leidžia save visapusiškiau įgyvendinti, pasiekti tobulą pilnatvę – laimę. Deja, subjektas visada gali leisti būti nušluojamas dalinių gerų norų ir pasirinkimų arba daryti darbus, prieštaraujančius moraliniam gėriui, kurį pats pripažįsta. Jis gali atsisakyti nugalėti save. Tai pačios savaime ribotos ir nuodėmės susilpnintos laisvės kaina, laisvės, susiduriančios tik su dalinėmis gėrybėmis, nė viena iš kurių nepatenkina žmogaus širdies. Subjekto protui tenka užduotis nustatyti, ar tos dalinės gėrybės gali būti įtrauktos į asmens autentišką įgyvendinimą: jei taip, jos laikytinos moraliskai geromis, priešingu atveju, moraliskai blogomis.

42. Pastaroji ištara yra svarbiausia. Ja steigama dialogo su asmenimis, priklausančiais skirtingiems kultūriniais ar religiniams horizontams, galimybė. Pabrėžiant prigimtinių polinkį žinoti darytiną moralinį gėrį, ja parodomas iškilus kiekvieno žmogaus asmens kilnumas. Kaip ir kiekvieną būtybę, žmogų galima apibūdinti kaip pluoštą dinaminių procesų ir tikslų, pirmesnių už jo laisvą valios pasirinkimą. Tačiau, kitaip negu protu neapdovanotos būtybės, žmogus geba tokius tikslus pažinti bei persiimti jais kaip savais, tad ir įvertinti, kas jų siekiant yra gera ir kas bloga. Per tai jis suvokia amžinąjį įstatymą, t. y. kūrinijai skirtą Dievo planą, ir, teikdamas kryptį sau bei kitiems (48), iškilu būdu prisideda prie Dievo apvaizdos. Toks moralinio subjekto kilnumo ir jo santykinės autonomijos akcentavimas remiasi sukurtosios tikrovės autonomijos pripažinimu ir susipina su pamatine šiuolaikinės kultūros duotybe (49).

43. Subjekto suvokiamas moralinis įsipareigojimas kyla ne iš išorinio įstatymo (grynos heteronomijos), bet pasireiškia pačiame subjekte. Juk, kaip rodo ką tik cituota maksima: „privalu daryti gera ir vengti bloga“, proto nustatytas moralinis gėris subjektui „siūlosi“ pats. Jį „privalu“ daryti. Jam būdingas įpareigojamumas ir įstatymiškumas. Tačiau sąvoka „įstatymas“ čia nežymi mokslo dėsnių, apsiribojančių faktinių fizinio ar socialinio pasaulio konstantų apibūdinimu, nei imperatyvo, moraliniam subjektui savavališkai primetamo iš šalies. Įstatymu čia nusakoma orientacija praktinio proto, kuris nurodo moraliniam subjektui, kokia elgsena atitinka įgimtą dinamiką ir yra būtina būtybei, linkstančiai ją visapusiškai įgyvendinti. Šis įstatymas norminis yra dvasios vidinio poreikio galia. Jis gimsta pačioje mūsų

būties gelmėje kaip kvietimas įgyvendinti ir peržengti ir save. Tad tai reiškia ne nusilenkti kito įstatymui, bet priimti savo paties būties įstatymą.

2.3. Prigimtinio įstatymo priesakų atradimas: prigimtinio įstatymo visuotinumai

44. Teigdami pamatinę ištara, įvesdinančią mus į moralinę tvarką – „privalu daryti gera ir vengti bloga“, – pamatome, kaip subjektas ima pripažinti pagrindinius įstatymus, turinčius reguliuoti žmogaus veiklą. Tai nėra nei žmogaus prigimties abstraktaus apmąstymo, nei pastangų konceptualizuoti, būdingų filosofiniam bei teologiniam teorizavimui, vaisius. Pamatinių moralinių gėrybių suvokimas yra netarpiškas, gyvybinis, besiremiantis dvasios ir vertybių bendra prigimtimi ir įtraukiantis emocijas bei protą, širdį ir dvasią. Jis dažnai netobulas, vis dar miglotas ir blankus, bet iš pagrindų netarpiškas. Jis susijęs su paprasčiausiais ir bendriausiais patirties duomenimis, neišreikštai glūdinčiais konkrečioje asmenų veikloje.

45. Ieškodamas moralinio gėrio, žmogaus asmuo ima įsiklausyti į tai, kas jis yra, ir suvokia pamatinius savo prigimties polinkius, kurie yra kas kita negu paprasti, akli troškimo postūmiai. Supratęs, kad gėrybės, į kurias linksta iš prigimties, yra būtinos jo moraliniam įgyvendinimui, jis praktinių nurodymų pavidalu susiformuluoja moralinę pareigą įgyvendinti tas gėrybes savo gyvenime. Žmogus iškelia sau tam tikrus bendruosius priesakus, kuriais dalijasi su kitais ir kurie sudaro to, kas vadinama prigimtinio įstatymu, turinį.

46. Tradiciškai skiriami trys dideli žmogaus asmenyje veikiančių prigimtinių dinamikų kompleksai (50). Pirmutinis, vienijantis žmogų su visa substancija, iš esmės apima polinkį išlaikyti ir plėtoti savo egzistenciją. Antrasis, vienijantis jį su visa gyvybe, apima polinkį daugintis, kad būtų įamžinta jo rūšis. Trečiasis, kuriuo jis dalijasi su visomis protingomis būtybėmis, apima poreikį pažinti tiesą apie Dievą ir gyventi visuomenėje. Remiantis šiais polinkiais galima suformuluoti pirmuosius prigimtinio įstatymo priesakus, pažįstamus prigimtinėmis galiomis. Šie priesakai labai bendri, tačiau yra pirmasis pagrindas, kuriuo remiasi visi tolesni praktikuotino gėrio ir vengtinio blogio apmąstymai.

47. Norint pasitraukti nuo bendrybių ir išsiaiškinti, ką konkrečiai rinktis, būtina pasitelkti diskursinį protą, nustatysiantį, kokios moralinės gėrybės pajėgios įgyvendinti asmenį – ir žmoniją, ir suformuluosiantį konkretnesnius priesakus, gebančius kreipti jo veiklą. Šiuo naujuoju etapu moralinis gėris pažįstamas per samprotavimą. Tas samprotavimas iš pradžių būna gana

paprastas – pakanka ribotos gyvenimo patirties – ir nepranoksta nė vieno asmens intelektualinių galimybių. Čia kalbama apie prigimtinio įstatymo „antruosius priesakus“, atrandamus ilgiau ar trumpiau svarstant praktiniam protui, priešingai bendriesiems pamatiniams priesakams, kurie proto suvokiami spontaniškai ir vadinami „pirmaisiais priesakais“ (51).

2.4. Prigimtinio įstatymo priesakai

48. Žmogaus asmenyje identifikavome pirmutinį polinkį, kuriuo jis dalijasi su visomis būtybėmis, – polinkį išlaikyti ir plėtoti savo egzistenciją. Gyvosios būtybės paprastai būdinga spontaniška reakcija į tiesioginį mirties pavojų: jo vengiama, ginamas egzistencijos vientisumas, kovojama dėl išlikimo. Fizinė gyvybė savaime atrodo pamatinė, esminė, pirmapradė gėrybė: iš čia ir priesakas saugoti savo gyvybę. Išlara apie gyvybės išlaikymą aprėpiami polinkiai viskam, kas žmogui prideramu būdu prisideda prie biologinės gyvybės palaikymo ir kokybės: kūno sveikata; naudojimasis išorinėmis gėrybėmis, garantuojančiomis gyvybės palaikymą ir sveikatą, kaip antai maistas, drabužiai, gyvenamasis būstas, darbas; biologinės aplinkos kokybė ir t. t. Remdamasis tokiais polinkiais, žmogus susiformuluoja siektinus tikslus, kurie prisideda prie darnaus bei atsakingo savosios būties plėtojimo ir jam atrodo kaip moralinės gėrybės, puoselėtinės vertybės, atliktinos pareigos, paisytinos teisės. Juk iš pareigos saugoti savo gyvybę išplaukia teisė reikalauti to, kas būtina jai išsaugoti palankioje aplinkoje (52).

49. Antrasis polinkis, bendras visoms gyvosios būtybėms, susijęs su rūšies išlikimu, kurio siekiama, prokreacija. Gyvybės perdavimas išplaukia iš tendencijos toliau egzistuoti tąsos. Net jei amžina biologinė egzistencija individui negalima, ji įmanoma rūšiai ir tam tikru mastu pranoksta kiekvienai fizinei būtybei būdingas ribas. Rūšis kaip gėris atsiskleidžia kaip vienas iš pamatinių asmenyje glūdinčių siekių. Tai ypač suvokiama mūsų laikais, kai tam tikros perspektyvos, kaip antai globalinis atšilimas, žadina mūsų atsakomybę už planetą ir konkrečiai žmoniją. Jau toks atvirumas neabejotinam bendrajam rūšies gėriui liudija tam tikrus žmogui būdingus siekius. Prokreacijos link kryptanti dinamika esmingai susijusi su prigimtinio polinkiu, stumiančiu vyrą prie moters, o moterį prie vyro – tai visuotinai pripažįstama visose kultūrose. Tas pat pasakytina apie polinkį rūpintis vaikais ir juos auklėti. Tokie polinkiai suponuoja, kad vyro ir moters ryšio pastovumas bei jų abipusė ištikimybė jau yra puoselėtinės vertybės, net jei pilnatviškai išryškėja tik dvasinėje tarpasmeninės bendrystės plokštumoje (53).

50. Trečiasis polinkių kompleksas būdingas žmogui kaip dvasinei būtybei, apdovanotai protu, gebančiai pažinti tiesą, pradėti dialogą su kitais ir megzti draugystės santykius. Todėl būtina suvokti ypatingą to svarbą. Polinkis gyventi visuomenėje pirmiausia kyla iš to, kad žmogui reikia kitų savo vidinėms individualioms riboms peržengti ir brandai įvairiose savo egzistencijos srityse pasiekti. Tačiau kad išskleistų savo dvasinę prigimtį, jam būtina su panašiais į save megzti dosnios draugystės santykius ir išplėtoti intensyvų bendradarbiavimą ieškant tiesos. Tad jo visas gėris artimai susijęs su gyvenimu bendruomenėje, kuri, kaip politinė visuomenė, organizuota prigimtinio polinkio, o ne vien susitarimo galia (54). Asmens santykiškumas taip reiškiasi tendencija gyventi bendrystėje su Dievu, arba Absoliutu. Tai rodo religinis jausmas ir troškimas pažinti Dievą. Žinoma, atsisakantieji pripažinti asmeniško Dievo buvimą gali tai neigti, tačiau šitie dalykai neišreikštai glūdi kiekvieno žmogaus širdyje gyvai ieškant tiesos ir prasmės.

51. Šias savitas žmogaus tendencijas atitinka proto suvokiamas poreikis konkrečiai įgyvendinti tokį santykių persunktą gyvenimą ir gyvenimą visuomenėje statydinti ant teisingų pagrindų, atitinkančių prigimtinę teisę. Tai suponuoja žmonių rūšies kiekvieno individo lygaus kilnumo pripažinimą, pranokstantį visus rasės bei kultūros skirtumus, ir didžiulę pagarbą žmogystei, kad ir kur ji būtų aptinkama, taip pat mažiausiuose ir labiausiai niekinamuose nariuose. „Kas tau nepatinka, to ir kitam nedaryk.“ Tai aukso taisyklė, šiandien pateikiama kaip pats abipusiško moralės pradai. Pirmajame skyriuje sužinojome, kad ta taisyklė egzistuoja daugumoje išminties tradicijų ir Evangelijoje. Remdamasis negatyvia aukso taisyklės formuluote, šv. Jeronimas parodė kelių moralinių priesakų visuotinumą: „Todėl teisingą nuomonę Dievas įrašė žmogaus širdin: *Kas tau nepatinka, to ir kitam nedaryk*. Jei kas nežino, kad žmogžudystė, svetimavimas, vagystė ir bet koks geismas yra blogis, kodėl gi tada nenori, kad tai būtų daroma jam? Jei nežinotume, kad tie dalykai blogi, niekada neaimanuotume, kai jie mus ištinka“ (55). Aplink aukso taisyklę sugrupuota daug Dekalogo įsakymų, taip pat daug budistinių priesakų, daug konfucianizmo taisyklių ir net didžioji dalis didžiųjų chartijų, kuriose išvardijamos žmogaus teisės, gairių.

52. Glaustai išdėstę moralinius principus, išplaukiančius iš proto atožvalgos į pamatinius žmogaus asmens polinkius, aptinkame priesakų ir vertybių, bent bendriausia formuluote galimų laikyti visuotiniais, nes jie tinka visai žmonijai. Šiems priesakams ir vertybėms būdingas nekintamumas tokiu mastu, koku jie kyla iš žmogaus prigimties, kurios esminiai dėmenys lieka

tokie patys per visą istoriją. Vis dėlto gali atsitikti, kad jie bus aptemdyti ar net ištrinti iš žmogaus širdies dėl nuodėmės ir dėl kultūrinių bei istorinių sąlygų, neigiamai veikiančių asmens moralinį gyvenimą, kaip antai ideologijos ir klastingos propagandos, paplitusio reliatyvizmo, nuodėmės struktūrų ir t. t. (56). Todėl į prigimtinio įstatymo priesakų „akivaizdumą“ apeliuotina santūriai ir išmintingai. Tačiau ne mažiau pagrįsta pripažinti tokius priesakus bendruoju pagrindu, kuriuo galėtų remtis dialogas ieškant visuotinės etikos. Tačiau šio dialogo pagrindiniai veikėjai turėtų mokėti atidėti savo dalinius interesus į šalį, atsiverti kitų poreikiams ir palikti erdvės bendrosioms moralinėms vertybėms. Pliuralistinėje visuomenėje, kurioje sunku sutarti dėl filosofinių pagrindų, toks dialogas absoliučiai būtinas. Mokymas apie prigimtinį įstatymą gali prie tokio dialogo prisidėti.

2.5. Bendrųjų priesakų taikymas: prigimtinio įstatymo istoriškumas

53. Neįmanoma pasilikti prie prigimtinio įstatymo pirmiesiems principams būdingo bendrumo. Moraliniai apmąstymai turi nusileisti į konkrečią veiklą ir ją apšviesti. Tačiau su juo konkretesnėmis situacijomis susiduriama, juo labiau išvados būdinga kintamumo ir netikrumo gaida. Todėl nestebėtina, kad konkretus prigimtinio įstatymo priesakų taikymas skirtingose kultūrose ar ir tos pačios kultūros skirtingose epochose skiriasi. Pakanka priminti moralinių apmąstymų apie vergovę, skolinimą su palūkanomis, dvikovas ar mirties bausmę raidą. Kartais tokia raida atveda prie geresnio moralinių reikalavimų supratimo. Kitais kartais politinės ar ekonominės situacijos raida priverčia pervertinti anksčiau nusistovėjusias dalines normas. Moralei pavaldi kontingentinė, laike kintanti tikrovė. Toks teologas kaip Tomas Akvinietis, nors ir gyveno krikščionybės epochoje, puikiai tai suvokė. *Summa Theologiae* jis rašė: „Praktiniam protui rūpi kontingentinė tikrovė, kuri yra žmogaus veiklos objektas. Todėl, nors bendrieji principai ir išsiskiria tam tikru būtinumu, juo konkretesnius dalykus tyrinėjame, juo neapibrėžtesnės tampa išvados... Veiklos srityje tiesa ar praktinis teisumas nėra viena ir tas pat visais taikymo atvejais, taip yra tik bendrųjų principų plotmėje, o kur teisumas vienodas, jis nėra vienodai žinomas visiems. <...> Ir štai, juo labiau leidžiamasi prie konkretybių, juo labiau auga neapibrėžtumas“ (57).

54. Tokia perspektyva atsižvelgiama į prigimtinio įstatymo, kurio taikymas laiko tėkmėje gali skirtis, istoriškumą. Sykiu ji, kviesdama į dialogą ir diskusiją, atkelia vartus moralės mokovų apmąstymams. Tai būtina dar ir todėl, kad moralės srityje silogizmu paremtos gry-

nos dedukcijos neužtenka. Juo labiau moralės mokovas imasi konkrečių situacijų, juo labiau jam tenka telktis patirties išmintį, patirties, integruojančios kitų mokslų indėlius ir maitinamos sąlyčio su į veiklą ištraukusiais vyrais bei moterimis. Tik tokia patirties išmintis leidžia pasverti daugialypes aplinkybes ir sujungti jas į principus taip, kad būtų įgyvendinamas gėris *hic et nunc*. Norėdamas išvelgti situacijos duotybes ir tinkamai nustatyti konkrečius žmogaus kilnumo reikalavimus, moralės mokovas privalo remtis (ir tai yra jo darbo sunkumas) jungtiniais teologijos, filosofijos, humanitarinių, ekonominių ir biologinių mokslų ištekliais. Sykiu itin atsižvelgtina, kad būtų išsaugotos pamatinės duotybės, išreikštos prigimtinio įstatymo priesakais, kurie išlieka tokie patys visoje kultūrinėje kaitoje.

2.6. Asmens moraliniai polinkiai ir jo konkretus elgesys

55. Kad galėtų deramai įvertinti darytinus dalykus, moralinis subjektas turi būti apdovanotas tam tikru kiekiu vidinių polinkių, leidžiančių jam atsiverti prigimtinio įstatymo reikalavimams ir gerai pažinti konkrečios situacijos duotybes. Mums būdingo pliuralizmo aplinkoje vis labiau suvokiame, jog neįmanoma išrutulioti prigimtinio įstatymo grįstos moralės neapmaščius vidinių polinkių, arba dorybių, įgalinančių išplėtoti atitinkamas elgesio normas. Tai juo labiau pasakytina apie veikiantį subjektą, kuriam privalu suformuluoti sąžinės sprendimą. Taigi nieko nuostabaus, kad šiandien regimas aristoteliškosios tradicijos įkvėptas „dorybių moralės“ atgimimas. Tad moralinių savybių, be kurių moraliniai apmąstymai liktų nepakankami, akcentavimas padeda suvokti svarbią vietą, įvairiose kultūrose rezervuojamą išminčiui. Tas išsiskiria ypatingu išvalgumu, nes turi vidinių moralinių polinkių, leidžiančių jam suformuluoti tinkamą etinį sprendimą. Toks išvalgumas turėtų būti būdingas ir moralės mokovui, besisten-giančiam sukonkretinti prigimtinį įstatymą, lygiai kaip ir autonomiškam subjektui, atsakingam už sąžinės sprendimą ir netarpiškos bei konkrečios savo elgesio normos suformulavimą.

56. Tad moralė negali tenkintis normų gamyba. Ji taip pat turi prisidėti prie subjekto ugdymo, idant šis savo veikloje gebėtų pritaikyti visuotinius prigimtinio įstatymo priesakus konkrečioms egzistencijos sąlygoms įvairiuose kultūriniuose kontekstuose. Tokį gebėjimą laiduoja moralinės dorybės, pirmiausia protingumas, kuris konkrečiau elgesio kryptis nurodyti įtraukia ir tai, kas ypatinga. Protingas žmogus turi pažinti ne tik tai, kas visuotina, bet ir tai, kas ypatinga. Norėdamas išryškinti dorybės pobūdį, šv. Tomas Akvinietis nesvyruodamas teigė: „Jei kas nors teturi vieną

iš dviejų pažinimo rūšių, pageidautina, kad tai būtų konkrečios tikrovės pažinimas, itin glaudžiai susijęs su veikimu“ (58). Protingumu išsiskverbiama į tai, kas kontingentiška ir visada protui slėpinga, kuo tiksliau taikomasi prie tikrovės, perprantama daugybė aplinkybių, kruopščiai atsižvelgiama į pradinę ir neišreiškiamą situaciją. Toks tikslas reikalauja skirtingų veiksmų ir gebėjimų, kuriuos aktualizuoti turi protingumas.

57. Vis dėlto individui nereikėtų visam panirti į tai, kas konkrečiu ir individualu, – būtent tai prikišama „situacijos etikai“. Jis privalėtų atrasti „teisingą elgesio taisyklę“ ir nustatyti tinkamą elgesio normą. Ta taisyklė turėtų išplaukti iš preliminarių principų. Prieš akis čia turimi pirmieji praktinio proto principai, tačiau neužmirštinos ir moralės dorybės, kurios valią bei sveiką emocingumą turi atverti įvairioms žmogiškosioms gėrybėms bei padaryti atitinkančias jas ir nurodyti protingam žmogui tikslus, kurių jam privalu siekti kasdienybės tėkmėje. Tada individas gebės suformuluoti savaime besisiūlančią normą ir veiksmui konkrečiomis aplinkybėmis suteikti teisingumo, tvirtumo arba saikingumo. Tai būtų galima pavadinti „emocinio intelekto“ veikimu: racionalios galios, neprarasdamos savo savitumo, veikia emociniame lauke taip, kad į moralinį veiksma įtraukiamas visas asmuo.

58. Protingumas moraliniam subjektui būtinas dėl lankstumo, kurio reikalauja visuotinių moralinių principų taikymas įvairiose situacijose. Tačiau tas lankstumas neduoda teisės paversti protingumą savotišku lengvu kompromisu moralinių vertybių atžvilgiu. Priešingai, protingais sprendimais išreiškiami konkretūs moralinės tiesos reikalavimai subjektui. Kelias prie autentiško moralinio įpareigojimo neišvengiamai veda per protingumą.

59. Tokioje pliuralistinėje visuomenėje kaip mūsų šiai perspektyvai tenka tokia svarba, kurios negalima sumenkinti nepadarant didelės žalos. Juk ji kyla iš to, kad moralės mokslas negali pateikti veikiančiam subjektui normos, kuri būtų tinkamai ir kone automatiškai taikytina konkrečiose situacijose; tik subjekto sąžinė, jo praktinio proto sprendimas gali suformuluoti tiesioginę elgesio normą. Tačiau sykiu sąžinės niekada nevalia palikti vien subjektyvumo valiai: kad jos sprendimas būtų teisingas, ji turi būti atvira moralinei tiesai. Todėl prigimtinio įstatymo negalima pateikti kaip rinkinio jau nustatytų taisyklių, kurios savaime *a priori* siūlosi moraliniam subjektui; prigimtinis įstatymas yra sprendimo priėmimo – itin asmenišką – proceso objektyvaus įkvėpimo šaltinis.

Trečiasis skyrius: teoriniai prigimtinio įstatymo pagrindai

3.1. Nuo patirties prie teorijos

60. Savaiminis pamatinių etinių vertybių, reiškiamų prigimtinio įstatymo priesakais, suvokimas yra taškas, nuo kurio prasideda procesas, moralinį subjektą vedantis prie sąžinės sprendimo, kuriuo paskelbiami moraliniai reikalavimai, besisiūlantys konkrečioje situacijoje. Filosofui ar teologui tenka užduotis grįžti prie šios pirmųjų etikos principų suvokimo patirties, parodyti jų vertę ir pagrįsti juos protu. Tačiau tų filosofinių ar teologinių pagrindų pažinimas nelemia savaiminio prisirišimo prie bendrųjų vertybių. Juk moralinis subjektas gali įgyvendinti prigimtinio įstatymo gaires, dėl ypatingų intelektinių sąlygotybių negebėdamas aiškiai įžvelgti galutinių teorinių pagrindų.

61. Prigimtinis įstatymas filosofiškai grindžiamas dviem rišlumo ir gelmės lygmenimis. Prigimtinio įstatymo idėja pirmiausia grindžiama apmaštant antropologines konstantas, būdingas sėkmingai asmens humanizacijai ir darniam socialiniam gyvenimui. Apmaštyta patirtis, perteikiama tradicinių išminties mokyklų, filosofijų ar humanitarinių mokslų, leidžia nustatyti tam tikras sąlygas, būtinas tam, kad kiekvienas asmeniniame ir bendruomeniniame gyvenime galėtų geriausiai išskleisti savo žmogiškuosius gebėjimus (59). Taip kai kurios elgsenos pripažįstamos iškiliausiais gyvenimo savo žmogyste ir jos įgyvendinimo pavyzdžiais. Jais pateikiamos dorybingo gyvenimo „pagal prigimtį“, t. y. atitinkančio žmogiškojo subjekto giliają prigimtį, moralinio idealo didžiosios gairės (60).

62. Tačiau prigimtinį įstatymą visapusiškai pagrįsti įmanoma tik atsižvelgiant į metafizinę tikrovės matmenį. Juk metafizika leidžia suvokti, kad visatoje nėra jos egzistavimo galutinės prasmės, ir atskleidžia pamatinę tikrovės struktūrą: perskyrą tarp Dievo, savaime subsistuojančios Esybės, ir kitų jo sukurtų būtybių. Dievas yra Kūrėjas, visų kitų būtybių laisva ir transcendentinė versmė. Jos gauna iš jo, žiūrint „ir saiko, ir skaičiaus“ (*Išm* 11, 20), egzistenciją pagal jas apibrėžiančią prigimtį. Todėl kūriniai yra asmenišką kūrybingosios išminties, juose pasireiškiančio ir pasirodančio steigiančiojo *Logos* apraiška. „Kiekvienas kūrinys yra dieviškasis pasaulis, nes yra ištartas Dievo“, – rašė šventasis Bonaventūras (61).

63. Kūrėjas yra ne tik kūrinių pradai, bet ir transcendentinis tikslas, į kurį jos prigimtimi linksta. Tad ir patys kūriniai yra gaivinami dinamikos, spiriančios juos įgyvendinti save – kiekvieną savaip – vienijantis

su Dievu. Tokia dinamika transcendentinė, nes kyla iš amžinojo įstatymo, t. y. iš dieviškosios apvaizdos plano, egzistuojančio Kūrėjo Dvasioje (62). Tačiau ji sykiu yra imanentinė, nes kūriniam neprimetama iš šalies, bet yra įrašyta jų pačioje prigimtyje. Grynai materialiosios būtybės įgyvendina savo būties įstatymą spontaniškai, tuo tarpu dvasinės – asmens būdu. Pastarosios įima savin jas apibrėžiančias dinamikas ir laisvai kreipia save visiško savęs įgyvendinimo linkme. Jos pačios suformuluoja tas dinamikas kaip pamatines moralinio elgesio normas – kaip moralinį įstatymą tikrąja šio žodžio prasme – ir stengiasi jas laisvai įgyvendinti. Tad prigimtinis įstatymas apibrėžiamas kaip dalyvavimas amžinajame įstatyme (63). Šis perteikiamas, viena vertus, per žmogaus prigimties polinkius, kūrybingosios išminties išraiškas ir, kita vertus, per juos aiškinantį žmogaus protą, kuris pats yra sukurtasis bendradarbiavimas dieviškojo proto šviesoje. Etika prisistato kaip „dalyvaujančioji teonomija“ (64).

3.2. Prigimtis, asmuo ir laisvė

64. Prigimties sąvoka yra itin sudėtinga ir toli gražu ne vienareikšmiška. Filosofijoje pagrindinis vaidmuo teko graikų minčiai apie *physis*. Čia prigimtis žymi subjekto savitos ontologinės tapatybės pradą, t. y. jos esmę, kurią nusako tvarių, supratimui prieinamų savybių visuma. Tokia esmė vadinama prigimtimi pirmiausia tada, kai laikoma judėjimo, kreipiančio subjektą savęs įgyvendinimo link, vidiniu pradū. Prigimties sąvoka nesusijusi su statine duotybe, bet žymi realų dinaminį subjekto vystymosi ir jo savitos veiklos pradą. Prigimties sąvoka atsirado pirmiausia materialiai ir pojūčiams prieinamai tikrovei apmąstyti, tačiau tokia „fizine“ plotme nepasiriboja ir analogiškai gali būti taikoma dvasinei tikrovei.

65. Idėja, kad būtybės turi prigimtį, siūlosi dvasiai tada, kai ji nori paaiškinti būtybių ir reguliarumo, suvokiamo veikiant ir reaguojant į veiksmą, imanentinį galutinį tikslą (65). Laikyti būtybes prigimtimis reiškia pripažinti jų individualų tvarumą ir teigti būties ir veikimo plotmėje esant jas santykinai autonomiškais centrais, o ne tiesiog iliuzijomis ar laikiniais sąmonės dariniais. Tačiau „prigimtys“ nėra užsisklendę ontologiniai vienetai, tiesiog surikiuoti greta vienas kito. Jos viena kitą veikia palaikydamos tarp savęs sudėtingus priežastingumo santykius. Tad prigimtys sudaro tinklą ir galiausiai tvarką, t. y. aibę, vienijamą vieno prado (66).

66. Atsiradus krikščionybei, senovės filosofų *physis* buvo permąstyta ir įtraukta į platesnę ir gilesnę ti-

krovės sampratą. Viena vertus, krikščionių Apreiškimo Dievas nėra paprastas visatos dėmuo, gamtos didžiosios Visumos elementas. Priešingai, jis yra transcendentinis ir laisvas visatos Kūrėjas. Juk baigtinė visata negali remtis savimi pačia, ji rodo į slėpinį begalinio Dievo, iš meilės sukūrusio ją *ex nihilo* ir išlikusio pajėgaus laisvai kištis į gamtos tėkmę, kai tik panorsta. Kita vertus, transcendentinis Dievo slėpinys atsispindi žmogaus asmens kaip Dievo paveiklo slėpinyje. Žmogaus asmuo geba pažinti ir mylėti; jis apdovanotas laisve, geba vienytis su kitais ir yra Dievo pašauktas daliai, pranokstančiai fizinės prigimties galutinį tikslą. Jis save pilnatviškai įgyvendina per istorijoje įgyvendinamą laisvą ir neužtarnautą meilės santykį su Dievu.

67. Primitytinai pabrėždama laisvę kaip žmogaus atsako į Dievo meilės iniciatyvą sąlygą, krikščionybė esmingai prisidėjo prie to, kad filosofiniame diskurse asmens sąvokai būtų suteikta priderama vieta, taip padarydama lemiamą įtaką mokymui apie etiką. Be to, teologinis krikščionių slėpinio tyrinėjimas leido labai reikšmingai pagilinti filosofinę asmens temą. Viena vertus, asmens sąvoka skirta atskirai įvardyti Tėvą, Sūnų ir Šventąją Dvasią begaliniame vienos dieviškosios prigimties slėpinyje. Kita vertus, asmuo yra taškas, kuriame, atsižvelgiant į dviejų prigimčių, žmogiškosios ir dieviškosios, perskyrą bei atstumą tarp jų, susipina ontologinė Dievo-Žmogaus, Jėzaus Kristaus, vienybė. Krikščionių teologinėje tradicijoje asmuo išsiskiria dviem vienas kitą papildančiais aspektais. Viena vertus, remiantis Boecijaus apibrėžimu, vėliau perimtu ir scholastinės teologijos, asmuo yra „racionalios prigimties individuali substancija (subsistencija)“ (67). Tuo nurodomas nepakartojamumas ontologinio subjekto, kuris, būdamas dvasinės prigimties, išsiskiria kilnumu ir autonomija, pasireiškiančia savimone ir laisvu savo elgesio valdymu. Kita vertus, asmuo reiškiasi gebėjimu užmegzti santykį: jis skleidžia savo veiklą intersubjektyvumo ir meilės bendrystės plotmėje.

68. Asmuo neprieštaruoja prigimčiai. Priešingai, prigimtis ir asmuo yra viena kitą papildančios sąvokos. Viena vertus, kiekvienas žmogaus asmuo yra nepakartojamai įgyvendinta žmogaus prigimtis metafizine prasme. Kita vertus, žmogaus asmuo laisvais pasirinkimais, kuriais „čia ir dabar“ konkretybėje atsiliepia į savo nepakartojamą ir transcendentinį pašaukimą, priima jo prigimties teikiamas gaires. Juk prigimtis nustato laisvės vykdymo sąlygas ir nurodo kryptį asmens pasirinkimams. Tyrinėdamas savo supratimui prieinamą prigimtį, asmuo per tai atranda, kaip turėtų save įgyvendinti.

3.3. Prigimtis, žmogus ir Dievas: nuo darnos prie konflikto

69. Prigimtinio įstatymo sąvoka suponuoja mintį, kad prigimtis žmogui yra etinės žinios nešėja, ir nustato neišreikštą moralinę normą, kurią aktualizuoja žmogaus protas. Tad pasaulio samprata, kurioje plėtojosi ir šiandien reikšmę tebeturi mokymas apie prigimtį įstatymą, implikuoja pagrįstą įsitikinimą, kad tarp trijų substancijų – Dievo, žmogaus ir gamtos egzistuoja darna. Šioje perspektyvoje pasaulis suvokiamas kaip supratimui prieinama visuma, kurią vienija ją sudarančių būtybių rėmimasis dieviškuoju steigiamuoju pradū – *Logos*. Neapsiribodama beasmeniu ir imanentiniu *Logos*, atrastu stoikų ir suponuojamu šiuolaikinio gamtamokslis, krikščionybė teigia, kad *Logos* yra asmeniškasis, transcendentinis ir kūrybingas. „Pasaulį, žmogų galiausiai valdo ne pasaulio pradmenys, ne materijos dėsniai, bet žvaigždes, t. y. Visatą, valdo asmeniškasis Dievas; galutinis žodis tenka ne materijos ir evoliucijos dėsniams, bet protui, valiai, meilei – Asmeniui“ (68). Asmeniškasis dieviškasis *Logos* – Dievo Išmintis ir Žodis – yra ne tik pirminis ir transcendentinis supratimui prieinamas visatos modelis, bet ir tas, kuris išlaiko ją darnioje vienybėje ir veda jos tikslo link (69). Per būtybės įrašytą Žodžio kūrėjo dinamiką Jis kreipia jas jų pilnatviško įgyvendinimo link. Toks dinaminis kreipimas yra ne kas kita, kaip dieviškasis valdymas, laike įgyvendinantis dieviškosios apvaizdos planą, t. y. amžinąjį įstatymą.

70. Kiekvienas kūrinys dalyvauja *Logos* savaip. Žmogus, kadangi turi protą, arba *logos*, dalyvauja Jame iškiliai. Juk protu jis geba laisvai padaryti vidujines dieviškąsias intencijas, pasireiškiančias daiktų prigimtyse. Jis suformuluoja jas kaip įkvepiantį ir kreipiantį jo veiklą moralės įstatymą. Šiuo požiūriu žmogus nėra gamtos atžvilgiu „kitas“. Priešingai, su kosmosu jį sieja artimas ryšys, grįstas bendru dalyvavimu dieviškajame *Logos*.

71. Dėl įvairių istorinių ir kultūrinių priežasčių, susikaupusių pirmiausia šios idėjos plėtojimosi vėlyvaisiais viduramžiais tarpsniu, tokia pasaulio samprata liovėsi vyravusi kultūroje. Daiktų prigimtis šiuolaikiniam žmogui nebėra įstatymas ir etikos pagrindas. Metafiziniu lygmeniu minčių apie būtybės nepakartojamumą pamainymas mintimis apie būtybių analogiją ir paskui nominalizmas suardė mokymo apie kūrinį ją kaip dalyvavimą *Logos*, kuriuo aiškinta tam tikra žmogaus ir gamtos vienybė, pamatus. Tad Viljamo Okamiečio nominalistinė visata susiaurinta iki individualių realybių surikiavimo viena šalia kitos be jokios gelmės, lygiai kaip kiekviena reali visata, t. y. bet kuris

bendrystės tarp būtybių pradai, pasmerkta kaip kalbinė iliuzija. Antropologiniu lygmeniu griovė tarp žmogaus subjekto ir prigimties iškasė voliuntarizmo plėtojimas ir jį lydintis subjektyvumo aukštinimas, laisvę nusakant kaip neutralumą kiekvieno prigimtinio polinkio atžvilgiu. Šiandien kai kas mano, jog žmogaus laisvė iš esmės reiškia tai, kad tarp žmogaus subjekto ir prigimties nėra jokio sąlyčio. Todėl subjektas neturėtų laikyti reikšminga nieko, ko jis pats nepasirinko, ir pats nuspręsti, kas yra žmogus. Tad žmogus ėmė vis labiau save suvokti kaip „gyvūną be prigimties“, kaip anti-prigimtinę būtybę, įtvirtinančią save tiek, kiek tai prieštarauja prigimčiai. Žmogui būdinga kultūra tada apibrėžta ne kaip prigimties humanizacija ar perkeitimas dvasios jėgomis, bet kaip visiškasis ir tiesioginis prigimties neigimas. Taigi tokios raidos vaisius buvo tikrovės suskaidymas į tris atskiras, net priešingas plokštes: prigimtį, žmogaus subjektyvumą ir Dievą.

72. Išblėsus būties metafizikai, vienintelei gebančiai protu pagrįsti diferencijuotą dvasios ir materialinės tikrovės vienybę, ir įsigalint voliuntarizmui, dvasios karalija tapo iš pagrindų supriešinta su gamtos karalija. Gamta laikyta nebe *Logos* epifanija, bet „kitokia“ nei dvasia. Ji buvo susiaurinta iki kūno aplinkos, griežto būtinumo ir kūniškumo be gelmės, mat kūniškasis pasaulis buvo sutapatintas su tįsumu, neabejotinai pavaldžiu protu suvokiamiems matematiniams dėsniams, bet be jokios imanentinės teleologijos arba tikslingumo. Dekartiškoji ir vėliau niutoniškoji fizika paskleidė inertiškos materijos įvaizdį – materijos, pasyviai paklūstančios dieviškosios Dvasios jai primestiems visuotinio determinizmo dėsniams, kuriuos žmogaus protas gali tobulai pažinti ir įvaldyti (70). Tik žmogus gali įlieti prasmę ir sumodeliuoti amorfinę ir nereikšmingą masę, kuria, pasitelkęs technologiją, manipuliuoja siekdamas savo tikslų. Gamta nustoja buvusi gyvenimo ir išminties šeiminkė ir virsta vieta, kur įsitvirtina prometėjiškoji žmogaus galia. Atrodė, jog toks požiūris teikia žmogaus laisvei daugiau reikšmės, tačiau iš tikrųjų, supriešindamas laisvę ir prigimtį, atėmė iš žmogaus laisvės bet kurią objektyvią elgesio normą. Jis veda prie idėjos, kad žmogus galys kurti visiškai savavališkai, ir net prie gryno bei tiesmuko nihilizmo.

73. Šioje aplinkoje, kai gamtoje nebeglūdi joks imanentinis teleologinis racionalumas, o ji pati atrodo praradusi visą bendrumą ar giminingumą su dvasios pasauliu, nuo būties struktūrų pažinimo pereiti prie moralinės pareigos, regis, iš ten kylančios, tapo praktiškai neįmanoma, o tokias pastangas imta kritikuoti kaip „sofizmą, arba natūralistinį paralogizmą (*naturalistic fallacy*)“, pasmerkta Davido Hume'o ir vėliau George'o Edwardo Moore'o jo veikale *Principia Ethica*

(1903). Gėris iš tikrųjų buvo atsietas nuo būties ir tiesos. Etika atskirta nuo metafizikos.

74. Žmogaus ryšio su prigimtimi supratimo raidą taip pat atspindi radikalaus antropologinio dualizmo, supriešančio dvasią ir kūną, kūną savotiškai laikant kiekvieno iš mūsų „prigimtimi“, atgimimas (71). Toks dualizmas reiškiasi atsakymu pripažinti bet kokią žmogiškąją ir etinę reikšmę prigimtiniais polinkiams, pirmiesiems už pasirinkimą individualiu protu. Kūnas, laikomas subjektyvybės atžvilgiu išorine tikrove, virsta grynuoju „turėti“, objektu, kuris technologija manipuluojamas siekiant individualios subjektyvybės interesų (72).

75. Be to, atsiradus metafizinei sampratai, pasak kurios, žmogiškoji ir dieviškoji veikla tarpusavyje konkuruoja, nes suvokiamos kaip lygiavertės ir klaidingai priskiriamos tam pačiam lygmeniui, teisėtas žmogaus subjekto autonomijos teigimas implikuoja, kad Dievas iš žmogaus subjektyvumo plotmės pašalintinas. Bet koks apeliavimas į kokį nors iš Dievo kylantį normatyvumą ar prigimtį kaip Dievo išminties išraišką, t. y. kiekviena „heteronomija“, laikoma grėsme subjekto autonomijai. Tada prigimtinio įstatymo sąvoka atrodo nesuderinama su autentišku subjekto kilnumu.

3.4. Keliai sutaikinimo link

76. Prigimtiniam įstatymui, kaip visuotinės etikos pamatui, norint suteikti visą prasmę bei galią, žvilgsnį būtina gręžti į išmintį, į tikrai metafizinę plotmę, gebančią aprėpti Dievą, kosmosą ir žmogaus asmenį ir sutaikinti juos analoginėje būties vienybėje per kūrinių kaip dalyvavimo idėją.

77. Pirmiausia esmingai svarbu išrutulioti idėją, nekonkurenciškai susiejančią dieviškąjį priežastingumą ir laisvą žmogaus subjekto veiklą. Žmogaus subjektas įgyvendina save laisvai išitraukdamas į apvaizdinę Dievo veikimą, o ne priešpriešindamas save jam. Paskui jis turi savo protu atrasti ir priimti giliausias dinamikas, kuriomis apibrėžta jo prigimtis, ir leisti joms laisvai rutuliotis jų visiško išsiskleidimo linkme. Žmogaus prigimtis apibrėžta dinamikų, polinkių ir vidinių orientacijų visumos, iš kurios kyla laisvė. Laisvė iš tikrųjų suponuoja, kad žmogaus valią „traukia“ prigimtinis gėrio ir galutinio tikslo troškimas. Tada laisva valia vykdoma renkantis baigtinius objektus, leidžiančius tą tikslą pasiekti. Valią traukiančių, bet ne determinuojančių gėrybių atžvilgiu asmuo išlieka savo pasirinkimo šeimininkas dėl įgimto atvirumo absoliučiam gėriui. Todėl laisvė yra ne absoliuti savęs kūrėja, bet iškili kiekvieno žmogiškojo subjekto savybė.

78. Įveikti dualistinę ir gnostinę pagundą morališkai nureikšminti prigimtį leidžia gamtos filosofija, pripažįstanti juslinio pasaulio supratimui prieinamą gelmę, ir pirmiausia kūrinių metafizika. Tuo remdamiesi turėtume atsakyti susiaurinto, vyraujančiai techninei kultūrai būdingo požiūrio į prigimtį, kad vėl atrastume moralinę žinią, kuri joje kaip *Logos* kūrinyje glūdi.

79. Tačiau prigimties ir kūniškumo reabilitavimo etikoje nevalia prilyginti jokiai „fizicizmui“. Kai kuriose šiuolaikinėse prigimtinio įstatymo interpretacijose iš tiesų rimtai neigiamas būtinas prigimtinių polinkių įtraukimas į asmens vienybę. Išleidžiant iš akių žmogaus asmens vienybę, jose absoliutizuojami žmogaus prigimties įvairių „dalių“ prigimtiniai polinkiai, pateikiant juos ne hierarchine tvarka ir neįtraukiant į subjekto viso plano vienybę. Tuo tarpu Jonas Paulius II aiškina, kad „prigimtiniai polinkiai įgyja moralinę kokybę tik tokiu mastu, kokiu būna susiję su žmogaus asmeniu ir jo autentišku veikimu“ (73). Tad šiandien būtina tvirtai laikytis dviejų tiesų. Viena vertus, žmogaus subjektas yra ne įvairių ir autonominių prigimtinių polinkių junginys ar jų surikiavimas vienas greta kito, bet substancinė ir asmeninė visuma, pašaukta atsiliepti į Dievo meilę ir per pripažįstamas gaires vienyti save turint prieš akis galutinį tikslą, suteikiantį hierarchinę tvarką dalinėms gėrybėms, kurios pasireiškia įvairiomis prigimtinėmis tendencijomis. Toks prigimtinių polinkių vienijimas, palenkiant juos aukštesniems dvasios tikslams, t. y. humanizuojant į žmogaus prigimtį įrašytas dinamikas, joku būdu jų neprievartauja. Priešingai, tai yra juose jau įrašyto pažado įgyvendinimas (74). Pavyzdžiui, iškili dvasinė vertybė, pasireiškianti mylinčių sutuoktinių savęs dovanojimu vienas kitam, jau įrašyta pačioje lytinio kūno prigimtyje, kuri galiausiai egzistuoja dėl to, kad būtų taip dvasiškai įgyvendinta. Kita vertus, tokioje organiškoje visumoje kiekviena dalis išlaiko būdingą ir nesumenkinamą reikšmę, į kurią privalu atsižvelgti rutuliojant asmens visą planą. Mokymas apie prigimtinių moralinių įstatymą taip pat neturėtų išleisti iš akių esminio vaidmens, tenkančio protui įgyvendinant tikrai žmogišką gyvenimo planą, ir prigimtinių ikiracionalių dinamikų tvarumo bei reikšmės (75).

80. Prigimtinių ikiracionalių dinamikų moralinė reikšmė iki galo išryškėja mokyme apie nuodėmes prigimčiai. Žinoma, kiekviena nuodėmė yra nusižengimas prigimčiai, nes prieštarauja teisingam protui ir žmogaus asmeniui trukdo autentiškai vystytis. Vis dėlto tam tikros elgsenos ypatingu būdu laikomos nuodėmėmis prigimčiai, nes labai atvirai prieštarauja objektyviai prasmei prigimtinių dinamikų, kurias asmuo turėtų įimti į savo moralinio gyvenimo vienybę (76).

Todėl sąmoninga ir savanoriška savižudybė kertasi su prigimtinu polinkiu savo egzistenciją išlaikyti ir padaryti vaisingą. Todėl kai kurios seksualinės praktikos tiesiogiai prieštarauja žmogaus lytiniame kūne įrašytam tikslui. Dėl šios priežasties jos taip pat prieštarauja tarpasmeninėms vertybėms, turinčioms skatinti atsakingą ir visapusišką žmogaus lytinį gyvenimą.

81. Pavojus suabsoliutinti prigimtį, susiaurintą iki grynai fizinių ar biologinių dėmenų, ir išleisti iš akių jos vidinį pašaukimą būti įtrauktai į dvasinį planą šiandien gresia kai kurioms radikalioms ekologinio sąjūdžio atmainoms. Neatsakingas gamtos išnaudojimas, vykdomas žmonių, trokštančių vien ekonominės naudos, ir to išnaudojimo keliama biosferai grėsmė pagrįstai slepia mūsų sąžines. Vis dėlto „gilioji ekologija (*deep ecology*)“ – perdėta reakcija. Ji remiasi tariama gyvųjų rūšių lygybe, negebėdama išvelgti žmogaus ypatingo vaidmens ir todėl – paradoksaliai – silpnindama žmogaus atsakomybę biosferos, kurios dalis jis yra, atžvilgiu. Kai kurie tapo dar radikalesni – žmogų ėmė laikyti griauamuju virusu, gresiančiu gamtos vientisumui, ir neigti jo visą reikšmę bei vertę biosferoje. Iš to išplaukia naujas totalitarizmas, atmetantis žmogaus egzistencijos savitumą ir smerkiantis teisėtą žmogiškąją pažangą.

82. Neįmanoma tinkamai atsakyti į sudėtingus ekologijos klausimus neįkeliant jų į gilesnį prigimtinio įstatymo supratimą, akcentuojančio pusiausvirą sąsają tarp žmogaus asmens, visuomenės, kultūros ir biofizinės srities, kurioje įkūnytas žmogaus asmuo. Sveika ekologija turėtų skatinti tai, kas savitai žmogiška, sykiu brangindama gamtos pasaulio fizinių ir biologinių sveikumą. Juk net jei žmogus kaip moralinė būtybė, ieškanti tiesos ir galutinio gėrio, peržengia savo netarpiškos aplinkos ribas, jis tai daro prisiimdamas ypatingą užduotį prižiūrėti gamtą bei darniai su ja gyventi, ginti gyvybės vertybes, be kurių negali išlikti nei žmogaus gyvybė, nei šios planetos biosfera (77). Tokia sveika ekologija kviečia kiekvieną žmogų ir bendruomenę imtis naujos atsakomybės. Ji neatskiriama nuo globalinės orientacijos, gerbiančios prigimtinio įstatymo reikalavimus.

Nuorodos

(44) Plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor*, 44: „Bažnyčia dažnai rėmėsi tomistine prigimtinio įstatymo doktrina, įtraukdama ją į savo moralinį mokymą.“

(45) Šv. Tomas Akvinielis. *Summa theologiae*, Ia–IIae, q. 94, a. 2: „Pirmutinis įstatymo priesakas yra tai, kad gėris darytinis ir siektinas, o blogis vengtinis. Juo remiasi visi kiti prigimtinio įstatymo priesakai, tad visi darytini ir vengtinai dalykai susiję su prigimtinio įstatymo priesakais, kuriuos praktinis protas prigimtiškai suvokia

esant žmogiškosiomis gėrybėmis. (*Hoc est primum praeceptum legis, quod bonum est faciendum et prosequendum, et malum vitandum. Et super hoc fundantur omnia alia praecepta legis naturae, ut scilicet omnia illa facienda vel vitanda pertineant ad praecepta legis naturae, quae ratio practica naturaliter apprehendit esse bona humana.*)“

(46) Plg. ten pat, Ia, q. 79, a. 12; Katalikų Bažnyčios katekizmas, 1780.

(47) Plg. R. Guardini. *Liberté, grâce et destinée* (tr. J. Ancelet-Hustache, Paris, 1969, 46–47): „Daryti gėrį reiškia daryti tai, kas egzistenciją daro vaisingą ir turtingą. Tad gėris yra tai, kas gyvenimą išlaiko ir veda į pilnatvę, bet tik tada, kai daromas dėl jo paties.“

(48) Plg. Šv. Tomas Akvinielis. *Summa theologiae*, Ia–IIae, q. 91, a. 2: „Palyginti su kitais kūriniais, protingas kūrinys palenktas Dievo apvaizdai kilnesniu būdu, nes rūpindamasis savimi ir kitais pats toje apvaizdoje dalyvauja. Tad jis dalyvauja amžinajame prote, kurio dėka natūraliai linksta į reikiamą veikimo būdą ir tikslą. Toks protingo kūrinio dalyvavimas amžinajame įstatyme vadinamas prigimtinio įstatymu. (*Inter cetera autem rationalis creatura excellentiori quodam modo divinae providentiae subiacet, inquantam et ipsa fit providentiae particeps, sibi ipsi et aliis providens. Unde et in ipsa participatur ratio aeterna, per quam habet naturalem inclinationem ad debitum actum et finem. Et talis participatio legis aeternae in rationali creatura lex naturalis dicitur.*)“ Šis tekstas cituojamas: Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor*, 43. Plg. taip pat: Vatikano II Susirinkimas. Deklaracija *Dignitatis humanae*, 3: „Aukščiausia žmogaus gyvenimo nuostata yra pats dieviškasis, amžinasis, objektyvus bei visuotinis įstatymas, kuriuo Dievas pagal savo išminties ir meilės planą tvarko, kreipia ir valdo visą pasaulį bei žmonių bendruomenės kelius. Dievas padaro žmogų šio savo įstatymo dalininku, idant žmogus švelniu dieviškosios apvaizdos patvarkymu galėtų vis labiau pažinti nekintamą tiesą.“

(49) Vatikano II Susirinkimas. Pastoracinė konstitucija *Gaudium et spes*, 36.

(50) Plg. Šv. Tomas Akvinielis. *Summa theologiae*, Ia–IIae, q. 94, a. 2.

(51) Plg. ten pat, Ia–IIae, q. 94, a. 6.

(52) Plg. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija, str. 3, 5, 17, 22.

(53) Plg. ten pat, str. 16.

(54) Plg. Aristotelis. *Politika*, I, 2 (1253 a 2–3); Vatikano II Susirinkimas. Pastoracinė konstitucija *Gaudium et spes*, 12, § 4.

(55) Šv. Jeronimas. *Epistolae* 121, 8: PL 22, col. 1024.

(56) Plg. Šv. Tomas Akvinielis. *Summa theologiae*, Ia–IIae, q. 94, a. 6: „Turint galvoje kitus, antrinius priesakus, prigimtinis įstatymas gali būti ištrintas iš žmogaus širdžių arba dėl netikusių įrodinėjimų – lygiai kaip į samprotavimus įsivelia klaidų darant būtinas išvadas, – arba dėl iškreiptų papročių ir sugadintų įpročių, kai kas nors nuodėme nelaiko vagystės ar net, pasak apaštalo, prigimčiai prieštaraujančių ydų (*Rom 1, 24 ir t.*). (*Quantam vero ad alia praecepta secundaria, potest lex deleri de cordibus hominum, vel propter malas persuasiones, eo modo quo etiam in speculativis errores contingunt circa conclusiones necessarias; vel etiam propter pravas consuetudines et habitus corruptos; sicut apud quosdam non reputabantur latrocinia peccata,*

vel etiam vitia contra naturam, ut apostolus dicit, ad Rom. 1, 24.)“

(57) Šv. Tomas Akvinietis. *Summa theologiae*, Ia–IIae, q. 94, a. 4: „*Ratio practica negotiatur circa contingentia, in quibus sunt operationes humanae, et ideo, etsi in communibus sit aliqua necessitas, quanto magis ad propria, tanto magis invenitur defectus <...>. in operativis autem non est eadem veritas vel rectitudo practica apud omnes quantum ad propria, sed solum quantum ad communia, et apud illos apud quod est eadem rectitudo in propriis, non est aequaliter omnibus nota. <...> Et hoc tanto magis invenitur deficere, quanto magis ad particularia descenditur.“*

(58) Plg. Šv. Tomas Akvinietis. *Sententia libri Ethicorum*, lib. VI, 6 (ed. Leonina, t. XLVII, 353–354): „*Protingumas ne tik svarsto tai, kas visuotina, kur nėra veiksmo; jis taip pat turi pažinti tai, kas individualu, tai, kas veiklu, t. y. veikimo pradas. Veikla susijusi su tuo, kas individualu. Todėl tie, kurie nepažįsta to, kas visuotina, kai kuriuose konkrečiuose dalykuose yra veiklesni už pažįstančiuosius. <...> Tad kadangi protingumas yra veiklus protas, protingas žmogus turi pažinti ir tai, kas visuotina, ir tai, kas konkrečiu, arba jei jau nutinka pažinti vieną iš abiejų, tai geriau yra tai, kas konkrečiu, nes artimiau veikimui. (Prudentia enim non considerat solum universalia, in quibus non est actio; sed oportet quod cognoscat singularia, eo quod est activa, idest principium agendi. Actio autem est circa singularia. Et inde est, quod quidam non habentes scientiam universalium sunt magis activi circa aliqua particularia, quam illi qui habent universalem scientiam, eo quod sunt alii particularibus experti. <...> Quia igitur prudentia est ratio activa, oportet quod prudens habeat utramque notitiam, scilicet et universalium et particularium; vel, si alteram solum contingant ipsum habere, magis debet habere hanc, scilicet notitiam particularium quae sunt propinquiora operationi.“*

(59) Pavyzdžiui, eksperimentinė psichologija pabrėžia abiejų lyčių tėvų veiklaus buvimo svarbą darniam vaiko asmenybės vystymuisi ir esminį tėvų autoriteto vaidmenį rutuliojantis vaiko tapatybei. Politinė istorija rodo, kad visų dalyvavimas priimant sprendimus, susijusius su visa bendruomene, paprastai yra socialinės taikos ir politinio stabilumo veiksnys.

(60) Šiuo pirmuoju lygmeniu prigimtinio įstatymo raiška susilauko nuo aiškaus rėmimosi Dievu. Tiesa, atvirumas transcendentijai yra dorybingos elgsenos dalis, kurios reikėtų tikėtis iš pilnatviškai save įgyvendinusio žmogaus, tačiau Dievas nebūtinai pripažįstamas prigimtinio įstatymo pagrindu bei versme ir galutiniu tikslu, sutelkiančiu ir hierarchiškai surikiuojančiu skirtingas dorybingas elgsenas. Dievo kaip galutinės moralinės normos aiškaus pripažinimo stygius užkerta kelią „empirinei“ prieičiai prie prigimtinio įstatymo tapti tikrai moraliniu mokymu.

(61) Šv. Bonaventūras. *Commentarius in Ecclesiasten*, cap. 1 (*Opera omnia*, VI, ed. Quarrachi, 1893, p. 16): „*Verbum divinum est omnis creatura, quia Deum loquitur.“*

(62) Plg. Šv. Tomas Akvinietis. *Summa theologiae*, Ia–IIae, q. 91, a. 1: „*Įstatymas yra ne kas kita, kaip paliepiamas praktinio proto to, kuris valdo kokią nors tobulą bendruomenę. Dabar gi, tarus, jog pasaulį valdo Dievo apvaizda, <...> akivaizdu, kad visą visatos bendruomenę valdo dieviškasis protas. Todėl pats daiktų valdymo planas (ratio), kuris yra Dieve kaip visatos Valdove, turi įstatymo vertę. O kadangi dieviškasis protas nesumažsto ko*

nors nuo tam tikro laiko, bet turi sumažstęs amžinai <...>, toki įstatymą vadiname amžinuoju. (Nihil est aliud lex quam quoddam dictamen practicae rationis in principe qui gubernat aliquam communitatem perfectam. Manifestum est autem, supposito quod mundus divina providentia regatur <...>, quod tota communitas universi gubernatur ratione divina. Et ideo ipsa ratio gubernationis rerum in Deo sicut in principe universitatis existens, legis habet rationem. Et quia divina ratio nihil concipit ex tempore, sed habet aeternum conceptum <...>, inde est quod huiusmodi legem oportet dicere aeternam.)“

(63) Plg. ten pat, Ia–IIae, q. 91, a. 2: „*Unde patet quod lex naturalis nihil aliud est quam participatio legis aeternae in rationali creatura.“*

(64) Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor*, 41. – Mokymas apie prigimtinį įstatymą kaip etikos pagrindą yra iš tiesų prieinamas natūraliam protui. Istorija tai liudija. Tačiau iš tikrųjų tas mokymas visiškai subrendo tikta veikiamas krikščioniškojo Apreiškimo. Pirmiausia prigimtinio įstatymo kaip dalyvavimo amžinajame įstatyme supratimas griežtai susijęs su kūrinių metafizika. Nors tai išties prieinama filosofiniam protui, deramai pateikta ir paaiškinta tik susiejant su bibliiniu monoteizmu. Antra, todėl, kad Apreiškimas, pavyzdžiui, per Dekalogą, paaiškina, patvirtina, apvalo ir atbaigia pamatinius prigimtinio įstatymo principus.

(65) Galbūt pačia prigimties sąvoka iš pagrindų suabejoti verčia evoliucijos teorija, linkusi rūšis susiaurinti iki trapios ir laikinos pusiausvyros tapimo upėje? Juk kad ir kokią vertę turėtų empirinio biologinio aprašymo lygmeniu, rūšies sąvoka atsiliepią į nuolatinį reikalavimą, keliamą gyvųjų būtybių filosofinio aiškinimo. Tikta pasitelkus formalų savitumą, nesusiaurinama ligi materialių savybių sumos, įmanoma paaiškinti gyvo organizmo, laikomo rišlia visuma, vidinio funkcionavimo suprantamumą.

(66) Teologinis mokymas apie gimtąją nuodėmę smarkiai pabrėžia realią žmogaus prigimties vienybę. To nevalia sumenkinti nei iki paprastos abstrakcijos, nei iki individualių realybių sumos. Tai veikiau žymi visetą, aprėpiantį visą žmogų, besidalijantį ta pačia paskirtimi. Tiesiog pats gimimas įkelia mus į ilgalaikius solidarumo santykius su kitais žmonėmis.

(67) Boecijus. *Contra Eutychem et Nestorium*, c. 3: *PL* 64, col. 1344: „*Persona est rationalis naturae individua substantia.“* Plg. Bonaventūras. *Commentaria in librum I Sentiarium*, d. 25, a. 1, q. 2; Šv. Tomas Akvinietis. *Summa theologiae*, Ia, q. 29, a. 1.

(68) Benediktas XVI. Enciklika *Spe salvi*, 5.

(69) Taip pat plg. Atanasas Aleksandrietis. *Traité contra païens*, 42: *Sources chrétiennes*, 18, 195: „*Kaip muzikas, derinantis savo lyrą, meistriškai sujungia žemas natas su aukštomis, vidurines su kitomis, kad atliktų vieną melodiją, lygiai taip Dievo Išmintis, Žodis, laiko visatą kaip lyrą, oro būtybes sujungia su žemės būtybėmis, dangaus – su oro, iš dalių padaro visumą, viskam vadovauja savo įsakymu ir valia, taip gražiai ir darniai sukurdamas vieną pasaulį ir vieną pasaulio tvarką.“*

(70) Senovės filosofų sąvoka *physis*, žyminti tam tikros ne-būties (materijos) egzistavimą, išlaikė žemiškosios tikrovės kontingentiškumą ir atsispyrė žmogaus proto pretenzijoms primesti tikrovės visumai grynai racionalią deterministinę tvarką. Tad

žmogaus laisvei ji paliko atvirą galimybę veiksmingai veikti pasaulyje.

(71) Plg. Jonas Paulius II. Laiškas šeimoms, 19: „Filosofas, paskelbęs principą „*cogito, ergo sum* – maštau, vadinasi, egzistuoju“, šiuolaikinei žmogaus sampratai taip pat išpaudė dualistinį pobūdį, kuriuo ji išsiskiria. Racionalizmui būdinga radikalčiai skirti žmoguje dvasią ir kūną, kūną ir dvasią. Tačiau žmogus yra asmuo, pasižymintis kūno ir dvasios vienybe. Kūno niekada negalima susiaurinti vien ligi materijos: *kūnas* yra *sudvasintas*, lygiai kaip ir žmogaus dvasia taip glaudžiai sujungta su kūnu, kad gali būti apibūdinta kaip *įkūnyta dvasia*.“

(72) Šioje dualistinėje perspektyvoje išsitenka *gender* ideologija, neigianti prigimtinio lyčių skirtumo bet kokią antropologinę ir moralinę reikšmę. Plg. Tikėjimo mokymo kongregacija. Laiškas Katalikų Bažnyčios vyskupams apie vyrų ir moterų bendradarbiavimą Bažnyčioje ir pasaulyje, 2: „Norint išvengti vienos ar kitos lyties viršenybės, linkstama neigti skirtumus, laikomus vien istorinio bei kultūrinio sąlygojimo padariniais. Laikantis tokio požiūrio, fizinis skirtumas, vadinamas *sex*, nureikšminamas, o grynai kultūrinis elementas, vadinamas *gender*, maksimaliai pabrėžiamas ir laikomas pirminiu. <...> Tiesioginės antrosios tendencijos šaknys aptinkamos moterų vaidmenų apmąstymo kontekste, tačiau gilesnių motyvų ieškotina žmogaus mėginime išsilaisvinti iš buvimo biologiškai sąlygojamam. Pasak tokio požiūrio, žmogaus prigimtis, kaip tokia, neturi savybių, kurios jai būtų absoliučiai išpaustos: visi asmenys gali ir turi apibrėžti save kaip nori, nes jų esminė sąranga nėra iš anksto nulemta.“

(73) Jonas Paulius II. Enciklika *Veritatis splendor*, 50.

(74) Pareiga humanizuoti žmogaus prigimtį neatskiriama nuo pareigos humanizuoti išorinę gamtą. Tai pateisina žmonių dedamas milžiniškas pastangas išsilaisvinti iš fizinės gamtos suvaržymų tokia apimtimi, kokia jie trukdo tikrai žmogiškosioms vertybėms. Kova su liga, pastangos užbėgti į priekį grėsmingiems gamtos reiškiniams, gyvenimo sąlygų gerinimas savaime liudija žmogaus, pašaukto pripildyti žemę ir ją valdyti, didybę (plg. *Pr* 1, 28). Plg. Pastoracinė konstitucija *Gaudium et spes*, 57.

(75) Atsiliepdamos į fizicizmo pavojų ir pagrįstai pabrėždamos esminį proto vaidmenį rutuliojant prigimtinių įstatymą, kai kurios šiuolaikinės prigimtinio įstatymo teorijos iš akių išleidžia arba veikiau atmeta prigimtinių ikiracionalių dinamikų moralinę reikšmę. Anot jų, prigimtinis įstatymas vadintinas „prigimtinis“ tik turint galvoje protą, kuriuo apibrėžiama visa žmogaus prigimtis. Paklusti prigimtiniam įstatymui tuomet tereikštų elgtis racionaliai, t. y. visam elgesiui taikyti vienareikšmišką racionalumo, kylančio vien iš praktinio proto, idealą. Tai reiškia, kad prigimtinio įstatymo racionalumas klaidingai tapatinamas su vien proto racionalumu, neatsižvelgiant į prigimtyje glūdintį racionalumą.

(76) Plg. Šv. Tomas Akviniėtis. *Summa theologiae*, Ia-IIae, q. 154, a. 11. Morališkai vertinant nuodėmes prigimčiai atsižvelgtina ne tik į jų objektyvų sunkumą, bet ir į jas darančiųjų subjektyvius, dažnai lengvinančius polinkius.

(77) Plg. *Pr* 2, 15.

(*Tęsinys kitame numeryje*)

Popiežius apie prigimtinių įstatymų kaip žmogaus orumo pagrindą

(KAP, KAI) Vasario 13 d. Benediktas XVI kalbėjo Popiežiškosios gyvybės akademijos nariams baigiant visuotinį susirinkimą, kuriame aptarti bioetikos ir prigimtinio moralinio įstatymo klausimai. Pasak popiežiaus, prigimtinis įstatymas yra nepamainomas moralinis pagrindas kuriant žmonių bendruomenę. Be visuotinių principų, pateikiančių visai žmonijai bendrą vardiklį, įstatymų leidybai gresia pavojus nukrypti į reliatyvizmą. Prigimtinis moralės įstatymas leidžia išvengti šio pavojaus. Jis laiduoja įstatymų leidejams pagarbą žmogaus asmeniui ir kūriniui.

Pasak popiežiaus, bioetikos srityje ypač ryški technikos absoliutizmo ir moralinės žmogaus atsakomybės priešprieša. Čia iškyla pamatinis klausimas, ar žmogus išsiugdė pats, ar jis priklauso nuo Dievo. Pasak popiežiaus, žmogiškojo orumo pamatas kyla iš Kūrėjo įrašyto įstatymo žmogaus širdyje. Be pamatinio žmogaus orumo principo būtų sunku rasti žmogaus teisių kilmės pagrindą. Taip pat būtų neįmanoma daryti etinių sprendimų dėl mokslų, tiesiogiai susijusių su žmogaus gyvybe, pasiekimų. Pagarba žmogiškajam orumui turi būti „visuotinė ir be apribojimų“. Baigdamas Benediktas XVI citavo Jono Pauliaus II 2004 m. kalbą: prigimtinis moralinis įstatymas priklauso „didžiam žmonijos išminties paveldui, kuris išgrynintas ir išplėtotas Apreiškimo šviesoje“.

Vasario 19 d. Vatikano Spaudos salės direktorius kun. Federicas Lombardis SJ paneigė žiniasklaidos pranešimus dėl Popiežiškosios gyvybės akademijos pirmininko arkivyskupo Rino Fisichella pakeitimo. Pasak kun. F. Lombardi, nei Šventasis Tėvas, nei Vatikano valstybės sekretorius negavo laiškų su tokiais reikalavimais. Šis pareiškimas buvo reakcija į žiniasklaidos pranešimus apie penkių Popiežiškosios akademijos narių tariamai pasirašytą laišką, kuriuo reikalauta pakeisti akademijos pirmininką. Tai buvo siejama su 2009 m. kovo 15 d. dienraštyje *L'Osservatore Romano* paskelbtu arkivyskupo R. Fisichella komentaru dėl kanoninių bausmių de-vynmetės mergaitės aborto atveju Brazilijoje.

Popiežiškojoje šeimos taryboje raginta ginti vaikų teises

(KAP, KAI) Vasario 8 d. Benediktas XVI kalbėjo Popiežiškosios šeimos tarybos visuotinio susirinkimo dalyviams. Šios dikasterijos metinio susirinkimo tema buvo skirta vaikų teisėms JT Vaiko teisių konvencijos 20-mečio proga. Savo kalboje popiežius dar kartą apgailestavo dėl atvejų, kai vaikų teises pažeisdavo Bažnyčios nariai. Benediktas XVI pabrėžė, kad Šventasis Sostas remia JT Vaiko teisių konvenciją ir jos reikalavimus siekiant ap-

saugoti vaikus nuo smurto, seksualinio išnaudojimo, prievartinio darbo. Jis ragino nenuilstamai dirbti siekiant stabilų ir tvarkingą šeimos santykių. Pasak popiežiaus, vaikai turi augti šeimose, grindžiamose santuoka ir turėti motiną bei tėvą, kurie vienas kitą papildo auklėjimo darbe. Abu tėvai būtini vaiko asmens ir tapatybės formavimuisi. Taip pat dera pabrėžti sutuoktinius siejantį sakramentinį ryšį. Popiežius kalbėjo apie Popiežiškosios šeimos tarybos rengiamą rengimosi santuokai vadėmekumą, kuriame atsižvelgiama į Jono Pauliaus II apaštališkajame paraginime *Familiaris consortio* išskirtus tolimojo, artimojo ir tiesioginio rengimosi etapus.

Vasario 8 d. Popiežiškosios šeimos tarybos visuotinio susirinkimo atidarymo metu tarybos pirmininkas kardinolas Ennio Antonellis kalbėjo apie motinos ir tėvo reikšmę dar niam vaiko asmenybės vystymuisi. Popiežiškosios šeimos tarybos pirmininkas pateikė duomenų apie padėtį JAV, tiesa, perspėjęs, jog duomenys paimti iš spaudos ir juos reikėtų patikslinti. Pasak pateiktų duomenų, 60 proc. prievartautojų, 63 proc. jaunų savižudžių, 69 proc. seksualinio išnaudojimo aukų, 72 proc. nepilnamečių žudikų, 85 proc. nepilnamečių nusikaltėlių ir 90 proc. benamių augo šeimose be tėvų. Pasak kardinolo, dažnai kalbama apie suaugusiųjų teisę turėti vaikų bet kokia kaina. Jis ragino pažvelgti į šeimos santykius vaiko požiūriu ir atsižvelgti į vaiko teisę turėti mylinčius tėvą ir motiną arba būti įsūnytam susituokusios vyro ir moters poros. Vaiko teisių perspektyva atskleidžia, kokia didelė nelaimė yra skyrybos, dirbtinis apvaisinimas, homoseksualų porų uzurpuojama įvaikinimo teisė.

Laukiama rengimosi santuokai vadėmekumo

Pasak Popiežiškosios šeimos tarybos sekretoriaus vyskupo Jeano

Lafitte, netrukus Apaštalo Sostas paskelbs sužadėtinių rengimosi santuokai vadėmekumą. Dokumentas bus skirtas kunigams ir šeimos srityje besidarbuojantiems sielovadininkams. Pasak sekretoriaus, sužadėtinių rengimo praktika labai skiriasi įvairiose šalyse ir vyskupijose. Hierarchas pastebėjo, kad dažnai norintieji tuoktis kreipiasi į Bažnyčią net nesuvokdami, kas yra Santuokos sakramentas. Jis teigė, kad šios srities dokumentas reikalingas ne tik dėl sielovadinių, bet ir dėl antropologinių motyvų. Vyskupas taip pat sakė, kad reikalingi susitikimai mažose grupėse, kuriose dalyvauja kunigai, sužadėtiniai ir sutuoktiniai, padedantys pasiręgti santuokai.

Rengiamas Benedikto XVI laiškas Airijos katalikams

Vasario 16 d. baigėsi antrasis Airijos vyskupų vizitas Vatikane dėl dvasininkijos seksualinių nusikaltimų nulemtos krizės. Pasak Benedikto XVI, seksualinis vaikų ir jaunuolių išnaudojimas yra ne tik baisus nusikaltimas, bet ir sunki nuodėmė, įžeidžianti Dievą ir pažeidžianti žmogaus orumą. Benediktas XVI ragino Airijos vyskopus ryžtingai ieškoti išeities iš piktnaudžiavimų sukeltos krizės. Drauge popiežius išreiškė viltį, jog vyskupai bendrai ir vieningai imsis konkrečių žingsnių sprendami krizę.

Paskelbtame susitikimo komunikate taip pat pažymima, kad Šventasis Tėvas atkreipė dėmesį ir į bendro pobūdžio tikėjimo krizę ir į su tuo susijusią pagarbos žmogaus asmeniui stoka. Pasak jo, silpstantis tikėjimas buvo reikšmingas veiksnys nepilnamečių seksualinio išnaudojimo atveju. Popiežius taip pat ragino nuodugniau apmąstyti šį klausimą teologiniu požiūriu. Airijos vyskupai aptarė Benedikto XVI laiško Airijos katalikams projektą.

Bažnyčios žinios

Eina nuo 1996 sausio 15 dienos
du kartus per mėnesį

STEIGĖJAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija
S. Skapo g. 4, 01122 Vilnius

LEIDĖJAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras
Papilio g. 5, 44275 Kaunas

REDAKcinė KOMISIJA

Pirmininkas
arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ

Nariai:

mons. Gintaras Grušas
kun. Lionginas Virbalas SJ

Vyskupijų atstovai:

Kaišiadorių vyskupija / mons. Algirdas Jurevičius
Kauno arkivyskupija / Darius Chmieliauskas
Panevėžio vyskupija / kun. Rimantas Kaunietis
Šiaulių vyskupija / kun. Evaldas Alūza
Telšių vyskupija / kun. Remigijus Saunorius
Vilkaviškio vyskupija / mons. Arūnas Poniškaitis
Vilniaus arkivyskupija / kun. Saulius Bužauskas

VYR. REDAKTORIUS

Gediminas Žukas

REDAKTORIAI

Kastantas Lukėnas
Violeta Micevičiūtė
Asta Petraitytė

KORESPONDENTAI

kun. Žydrūnas Vabuolas / Vilnius
kan. Andriejus Sabaliauskas / Telšiai
Inesė Ratnikaitė / Šiauliai
kun. Gediminas Tamošiūnas / Kaišiadorys

ADRESAS

Papilio g. 5, 44275 Kaunas

TELEFONAI

Redakcija (37) 323 853
Platinimo tarnyba (37) 322 758
El. paštas lkbc@lcn.lt

SPAUDŽIA

LC „Dakra“
Savanorių pr. 192
44151 Kaunas

TIRAŽAS 800 egz.

ISSN 1392-6098

© 2010, „Bažnyčios žinios“